

5. rész

FEJÉR MEGYEI LEVÉLTÁR

(rövidítve: FML)

Cím: 8000 Székesfehérvár, Kikindai u. 3.
Telefon: (+36) 22/313-052, (+36) 22/312-123
Fax: (+36) 22/310-701
E-mail: fmlev@mail.iif.hu
Honlap: www.leveltar.fejer.hu

Kutatóterem

Nyitvatartási rend: hétfő–csütörtök: 8.00–16.00; péntek: 8.00–13.00

Ügyfélszolgálat

Nyitvatartási rend: hétfő–csütörtök: 9.00–15.00

Zámolyi úti részleg

Cím: 8000 Székesfehérvár, 20022/109. hrsz.
Telefon: (+36) 22/316-575
Fax: (+36) 22/316-575

Móri részleg

Cím: 8060 Mór, Major u. 3.
Telefon: (+36) 22/405-007
Fax: (+36) 22/405-007

2008 októberében megkezdődött a Fejér Megyei Levéltár (FML) Székesfehérvár, Szent István tér 2-3. szám alatti épületeinek felújítása és az intézmény bővítése. Várhatóan 2010 második felétől ismételten a központi épület ad otthont a levéltárnak.

A FEJÉR MEGYEI LEVÉLTÁR RÖVID TÖRTÉNETE ÉS A LEVÉLTÁRI ANYAG ÁLTALÁNOS LEÍRÁSA:

Fejér vármegye az államalapítás korában, Szent István király uralkodásának első évtizedében alakult ki. A királyi vármegyerendszert felváltó nemesi vármegye a 13. század második felétől ismert, s három évszázadon át látta el a közigazgatással és igazságszolgáltatással összefüggő feladatokat. Székesfehérvár török megszállása – 1543 – utáni időszakban a megyei adminisztráció felbomlott. A magyar közigazgatás szervezetében a nyugati részeket Veszprém, az északi területeket Komárom megyéből igazgatták. A megyei közigazgatás és igazságszolgáltatás újjászervezésére 1692-ben került sor. Az uralkodó – I. Lipót – gróf Esterházy Ferencet nevezte ki főispánnak, alispánná Újvári Ferencet választották. Egy esztendő múltával Miskey István állt az alispáni hivatal élén, helyettese pedig Újvári István lett. A megyei adminisztráció vezetését a főjegyző, Szabady András látta el, akit a megyei levéltár újjászervezésével is megbízták. A mindenkorai főjegyző felügyelte a vármegyeháza emeletén, egy helyiségben elhelyezett jegyzőkönyveket, a szolgabírók jelentéseit, a megyei összeírásokat, a nemesi közgyűlés elé terjesztett ügyek iratait. Ez a szervezet II. József uralkodásának időszakában változott meg. 1787-ben Hrabovszky Gáspárt nevezték ki regisztrátornak, s a levéltárban elhelyezett iratok rendezésével, nyilvántartásával bízták meg. Fejér vármegye első levéltárnoka 1797-ben a jelentős közigazgatási tapasztalatokkal rendelkező Modrovich Ignác lett.

Az 1848 előtti vármegyei levéltár az iratok megőrzésével, a lajstromozással nagy szolgálatot tett a történetírásnak. Elismeréssel szólhatunk elődeinkről: Lokcsánszky Antalról, Somogyi Ábrahámról, Thaly Károlyról és Nagy Boldizsárról, akik Fejér vármegye levéltárát a 19. század első felében gondozták. Nagy Boldizsár egyik legfőbb érdeme, hogy az 1848–1849. évi forradalom és szabadságharc iratait összegyűjtötte, rendszerezte.

Elhanyagolt állapotban találta a levéltárat Rosty Zsigmond, amikor 1867-ben átvette a főlevéltárnoki feladatok ellátását. Nem voltak fellelhetők az abszolutizmus időszakában keletkezett irategyüttesek, ugyanis azokból a megyeháza előtti téren 1860 novemberében „örömtüzeket” raktak. Az 1848. évi törvények alapján újjászervezett megyei adminisztráció így is kifejezte tiltakozását az alkotmányellenes abszolutizmussal szemben. Az 1850 és 1860 között keletkezett megyei iratokból csupán néhány köteg megyefőnöki aktát és a segédkönyveket (iktatók és mutatók) őrzi az intézmény.

A kiegyezés időszakában (1867) 22 szekrényben és 34 kisebb fiókban őrizték az iratokat. Őt esztendőn át, 1867-től 1871-ig megfeszített munkát végzett Rosty Zsigmond. A rendezésen túl arra is maradt energiája, hogy 26 ív terjedelemben feldolgozza a megye történetét, többek között a Rákóczi-szabadságharc történetét, a nemesi felkelő sereg részvételét az osztrák örökösödési és a hétéves háborúban. Jegyzetei kiterjedtek a nemzetiségi és felekezeti viszonyok alakulására is. Rosty Zsigmond kutatásai azonban nem hasznosultak; sem a történetírás, sem az őt követő főlevéltárnokok nem használhatták feljegyzéseit, mert a hagyatékát képező, könyvekkel és iratokkal megtöltött ládák átnézésének engedélyezésétől az örökösök elzárkóztak.

Hasonló sorsra jutott a Rosty Zsigmondot követő főlevéltárnok, Fekete János hagyatéka is, azzal a különbséggel, hogy amíg a Rosty-hagyaték utóéletét ma sem ismerjük egyértelműen, addig Fekete hagyatékáról, amelyben levéltári iratok is voltak, tudjuk, hogy az örökösök árverésen értékesítették.

A megyei levéltár első rendezője az 1877-ben főlevéltárnokká kinevezett Modrovich Ignác volt. Közel húsz esztendőn át látta el feladatát. Őt méltatta a vármegyei levéltárat ellenőrző Komáromy András: „a vármegyének Modrovich Ignác nevű érdemes levéltárnoka ... a történeti szempontból becses iratokról pontos és bőséges ... tartalomjegyzéket készített, amelyből a kutatás a levéltár tudományos becsét ... meg is határozhatja”.

A Mohács előtti gyűjtemény néhány darabból áll csupán. A város 1543. évi ostroma során a megyei nemesi közgyűlés iratai megsemmisültek. A török hódoltság 145 esztendeje alatt a megyei adminisztráció nem működött. Székesfehérvár visszafoglalása (1688), ill. a megyei közigazgatás újjászervezését (1692) követő időszakról tekinthető teljesnek a feudalizmus időszakának iratanyaga. Jelentős forrásértékkel bírnak a nemesi közgyűlések jegyzőkönyvei (1692–1847), a közgyűlések iratai. Teljesnek mondhatók a törvényszék iratai, valamint az összeírások, annak ellenére, hogy a dicális összeírásokat a 19. század második felében selejtezték.

Az 1848–1849. évi forradalom és szabadságharc időszakának alapvető forrásai fennmaradtak, ugyanakkor az abszolutizmus egy évtizedét csupán töredékek reprezentálják. Ezen időszak legteljesebb, forrásértékét tekintve legjelentősebb iratanyaga az úrbéri törvényszéké. A megye tökések fejlődésének alapvető irategyütteseinek elmélyült kutatómunkát tesznek lehetővé. Az önkormányzati iratok mellett az állami területi szakszervek (pénzügyigazgatóság, tankerületi főigazgatóság, kultúrmérnöki hivatal) iratai is jelentősek. Művelődéstörténeti feltáró munkák az alsó- és középfokú oktatási intézmények fondjaiban és az egyesületek irataiban folytathatók.

A rendszerváltozást követően felgyorsult a megszűnt tanácsi és egyéb közigazgatási szervek maradandó értékű iratainak átvétele. Az intézmény őrizetében, feldolgozott állapotban kutatható a Fejér Megyei Tanács V. B. szakigazgatási szerveinek iratai, ugyanez mondható el a járási tanácsok, járási hivatalok, községek dokumentumairól is. Korántsem teljes körűek a felszámolt, átalakult vállalatok és szövetkezetek fondfőcsoportjába tartozó iratképzők történeti múltjának dokumentumai.

1992-ben került a Fejér Megyei Levéltár őrizetébe közel 800 iratfolyóméter terjedelemben a Magyar Kommunista Párt, a Szociáldemokrata Párt, a Magyar Dolgozók Pártja és a Magyar Szocialista Párt megyei szerveinek iratanyaga.

A gyűjtemények közül a fényképek, a plakátok és aprónyomatványok érdemelnek figyelmet. A kutatómunkát segíti a terv- és térképtár, a 120 ezer darabból álló történeti cédulagyűjtemény, a könyvtár, a kéziratok, folyóiratok és napilapok tára.

A Fejér Megyei Levéltár 1975-től a Szent István tér 2. számú épületben működik. 1979-ben vette birtokba a szomszédos, Szent István tér 3. szám alatti épületet. Szervezeti változásra a rendszerváltozás után került sor, mert 1992-ben megalakult Székesfehérvár Megyei Jogú Város Levéltára, amely intézményt 1950-ben a tanácsrendszer bevezetésekor vonták össze a megyei levéltári intézményével. Újjászervezése után mintegy 1600 ifm. terjedelemben vette át a megyei levéltártól Székesfehérvár szabad királyi város, majd törvényhatósági jogú város testületeinek, hivatalainak, intézményeinek, vállalatainak maradandó értékű iratanyagát.

A Fejér Megyei Levéltár dolgozóinak száma 21 fő, iratanyaga közel 9000 iratfolyóméter. Az intézmény 2006-tól ideiglenes (részben önkormányzati tulajdonú, részben bérelt) épületekben működik. Az ideiglenes központ a kutató- és ügyfélszolgálattal Székesfehérváron a Kikindai utca 3. szám alatti épületben található.

A levéltár anyagáról megjelent legfontosabb segédletek, kiadványok:

A Székesfehérvári Állami Levéltár fondjainak jegyzéke. Budapest, 1967.

A Fejér Megyei Levéltár fondjainak jegyzéke. Székesfehérvár, 1982.

Kéziratos térképek a Székesfehérvári Állami Levéltárban. Budapest, 1968.

Kétszáz éves a Fejér Megyei Levéltár. Székesfehérvár, 1987.

Az intézmény periodikái:

Fejér Megyei Történeti Évkönyv

Fejér Megyei Levéltár Közleményei

IV. MEGYEI TÖRVÉNYHATÓSÁGOK, SZABAD KIRÁLYI VÁROSOK ÉS TÖRVÉNYHATÓSÁGI JOGÚ VÁROSOK

A IV. fondfőcsoport Fejér vármegye törvényhatóságának iratait öleli fel, 1692-től 1950-ig. Fejér vármegye újraszervezésére a török hódoltság után, 1692-ben került sor. A nemesi vármegye iratai a török hódoltság első esztendeiben megsemmisültek. A fondfőcsoport iratanyaga öt korszakra tagolódik. Az 1848-ig terjedő időszak többek között nemesi közgyűlési, II. József-féle közigazgatási, főispáni, adószedői, törvényszéki, nemesség-igazolási iratokra terjed ki. Az 1848–1849. évi szabadságharc időszaka bizottmányi, választmányi, törvényszéki, fő- és alszolgabírói iratokat tartalmaz. A neoabszolutizmus egy évtizede megyehatósági, megyetörvényszéki iratokra, míg a provizórium és a kiegyezés korszaka királyi biztosi, vármegyei bizottmányi, középponti választmányi, első- és másodalispáni, vármegyei törvényszéki iratokra tagolódik. Megjegyezendő, hogy az 1860 előtti időszak iratai csak igen töredékesen maradtak fent. A Lipót-féle diplomának, címeres pecsétadománynak nyoma veszett. 1860 novemberében a Bach-korszak iratainak nagy részéből a megyeháza előtti téren örömtűzet raktak, jelezve az alkotmányellenes évtized végét. Az 1872-től 1950-ig terjedő korszakban a községi szabályrendeletek, egyesületi alapszabályok levéltári gyűjteménye, a felekezeti anyakönyvek levéltári gyűjteménye mellett helyett kaptak a Fejér vármegye és Székesfehérvár thj. város főispánjának, főispán-kormánybiztosának, alispánjának, Fejér Vármegye Közigazgatási Bizottságának, Törvényhatósági Bizottságának, számvevőségének, és a járási főszolgabírárnak az iratai.

A Fejér megyébe betelepített német ajkú lakosság szempontjából ezen iratokból kiemelkedő fontosságú a Fejér vármegye nemesi közgyűlésének irataiban található Bíraskodási és közokiratok gyűjtemény jellegű állaga, amely az 1768-ban végrehajtott úrbérrendezés munkálatainak dokumentumait – szerződéseket és összeírásokat – járásonkénti, azon belül községenkénti bontásban tartalmazza. Mindenképpen figyelmet érdemelnek továbbá a Fejér vármegye adószedőjének irataiban található 1693–1849 évkörű dicalis- és rovásadó összeírások és a nem nemesek összeírásai, amelyek egyedülálló névanyaggal segítik a témában kutatókat.

Fejér megye levéltárának IV. fondfőcsoportjában 87 fond található, 509,19 ifm. terjedelemben.

Irodalom:

Arany Magyar Zsuzsanna – Dr. Erdős Ferenc: Fejér vármegye levéltára 1692–1849. Székesfehérvár, 2005. (Fejér Megyei Történeti Évkönyv 26.)

FML IV. A. 1. Fejér vármegye nemesi közgyűlésének iratai 1692–1787. (1848) 20,1 ifm.

a) Köz- és részgyűlési jegyzőkönyvek 1692–1786. 2,3 ifm.

b) Országgyűlési iratok és nyomtatványok 1723–1765. 1 ifm.

c) Közgyűlési iratok 1692–1786. 12,2 ifm.

d) Különféle folyamodványok 1692–(1823). 0,25 ifm.

e) Bíraskodási és köziratok 1673–1845. 3 ifm.

f) Nemesi felkelés iratai 1741–1744. 0,02 ifm.

g) Betáblázási jegyzőkönyvek 1740–1787. 0,1 ifm.

h) Egyházügyi iratok 1733–1786. 0,18 ifm.

j) Bírói vizsgálatok 1696–1752. 0,13 ifm.

k) Vármegyháza építési iratok 1714–1813. 0,13 ifm.

l) Zsidókra vonatkozó iratok 1736–1848. 0,12 ifm.

Lásd: BKMÖL IV. 1. A megyei közgyűlés a nemesi vármegye legfőbb testületi szerve, ahol a megyében lakó vagy ott birtokos nemeseknek megjelenési és szavazati joguk volt. Székesfehérvár, mivel a megye területén birtoka volt, ugyancsak képviseltette magát az üléseken. A megyei közgyűlés hatásköre a 16. századra kialakult, kiterjedt a közigazgatásra, az igazság- és

jogszolgáltatásra. Elnöke a főispán, távollétében az alispán. A főispánt a király nevezte ki, a többi tisztviselet a megyei közgyűlés választotta. A megye legfontosabb igazgatási szerve, a megyei nemesek gyűlései (congregatio) voltak. A többféle megyegyűlés közül a közgyűlésnek (generalis congregatio) volt döntő szerepe. Ez választotta az országgyűlésre küldött követeket, a megyei tisztviseletet, e fórumtól várták a kérelmezők sérelmeik orvoslását. A közgyűlés igazságszolgáltatási feladatokat is ellátott. A közgyűlés intézkedése alapján osztották fel és szedték be az állami adókat. A másik gyűlésformát, a részgyűlést (particularis congregatio) sürgős intézkedés céljából hívták össze. Fontos kérdésekről nem dönthetett, határozatait a következő közgyűlésnek jóvá kellett hagynia. A közgyűlések száma általában évente három-négy volt. A részgyűléseket havi vagy akár heti gyakorisággal is megtartották. A fondhatárig, 1786-ig a jegyzőkönyveket latinul vezették. A magyar nyelvű bejegyzés igen kevés. A Fejér megyébe betelepített németekre vonatkozóan a közgyűlési és kisgyűlési jegyzőkönyvek abból a szempontból bírnak történeti értékkel, hogy tartalmazzák a betelepülőknek adott adómentességet – ez rendszerint három esztendő –, ebből következtethetünk a betelepülés idejére, sok esetben a betelepülők létszámára, gazdasági teljesítőképességére. A közgyűlési jegyzőkönyvek a közgyűlési iratanyaggal közös betűrendes mutatók alapján kutathatók; ezek a közgyűlés időpontjára és a jegyzőkönyvi kötetek lapszámára is utalnak. A mutatókon kívül segítik a kutatást a lajstromkönyvek is, amelyek a közgyűlési jegyzőkönyveket és az iratanyagot időrendben dobozzák fel.

A bíraskodási és közokiratok nevű állagban található az 1768. évi úrbérrendezési iratok, amelyek latin, német és magyar nyelvűek. Járásonkénti bontásban tartalmazzák a községek nyomtatott urbáriumait, az ezekre adott válaszokat és tabellákat is. A Sármelléki járáson belül Bakonykúti és Isztimér rendelkezik német nyelvű nyomtatott urbáriummal és tabellával, Mór esetében az urbárium német, a tabella magyar nyelven íródott, míg Bakonysárákány községnél mindkét iratfajta magyar nyelvű. A Csákvári járásban (Vértes)Acsa, (Vértes)Boglár, (Vértes)Kozma és Nadap urbáriumai és tabellái is német nyelvű, míg Csákvár és Gánt esetében ezek magyar nyelvűek. A Bicskei járásban található Szár község nyomtatott urbáriumai és a tabellái szintén német nyelvű, de Érd, Etyek és Mány községek említett iratai magyar nyelven olvashatóak.

A Különbféle folyamodványok állaga a megyei közgyűlésnek címzett kérelmeket tartalmazza. Ebben a németekre vonatkozó adatok legtöbb esetben a németek lakta települések helyzetét, adókönyvitését, gazdasági terheit csökkentő kérelmeket foglalják magukban.

Kiemelendők továbbá az Egyházügyi iratok, ugyanis a Fejér megyébe betelepített németek zömében a római katolikus vallást követték. Evangélikus hitet követők nagyobb számban egyetlen településre, Pusztavámra érkeztek. Az egyházügyi iratok gyűjtemény jellegű állag, amely katolikus, protestáns és a görögkeleti egyházra vonatkozó iratokat, összeírásokat tartalmaz.

A zsidókra vonatkozó iratok azért említésre méltóak, mert a társadalmi érintkezés nyelve a német volt.

FML IV. A. 2. Fejér vármegye II. József-féle közigazgatásának iratai 1786–1790. 1,6 ifm.

a) Közgyűlési jegyzőkönyvek 1787–1789. 0,1 ifm.

b) Közigazgatási iratok 1786–1790. 1,3 ifm.

c) Felterjesztések jegyzőkönyvei 1786–1789. 0,19 ifm.

d) A II. József kori Földmérési Bizottság Fejér Megyei Albizottságának iratai 1786–1787. 0,01 ifm.

Lásd: BaML IV. 2. II. József célja Magyarországon is az állami és közigazgatási szervezet központosítása, egységesítése, az ügyintézés szakmai színvonalának emelése volt. Már ezt a célt szolgálta a nyelvrendelet 1784-ben: Magyarországon is a német lett a hivatalos nyelv a latin helyett. 1784 nyarán „a közigazgatás munkájának helyes irányítása érdekében” az uralkodó egységes elvek alapján olyan népszámlálást rendelt el, amely először terjedt ki a magyar

nemességre. Az udvari és országos központok működésének racionalizálása mellett figyelemmel kísérte a közép- és alsószintű igazgatás munkáját is. Új területi közigazgatási szervezet létrehozásával foglalkozott. II. József létrehozta a kerületi főispáni, más kifejezéssel, kerületi- vagy királyi biztosi intézményt. Az ország több megyéjét magában foglaló közigazgatási egységek szervezésével az országot – Erdély nélkül – tíz kerületre osztotta. A kerületek élére biztosokat nevezett ki. Így a megyei főispáni tisztség megszűnt. Fejér megye Pest, Heves, Nógrád, Borsod, a Nagykunság és a Jászság területével alkotta a pesti kerületet; biztosa gróf Mailáth József lett. Az igazgatási reformot elrendelő statútumot Fejér megyében 1785. április 28-án hirdették ki.

Az uralkodó a megyei közgyűlések szerepét, hatáskörét módosította. A közgyűlések működését arra korlátozta, hogy megválasszák és utasítsák követeiket, döntsenek az alaptörvényeket érintő ügyekben, válasszák meg azokat a megyei tisztviselőket, akiknek kijelölésére a nemesek jogosultak. II. József egyetértésével a királyi biztosok még a közgyűléseken mutatkoztak be megyéiknek. Mailáth József biztost 1785. augusztus 1-jén iktatták be Fejér megyében. Az átszervezés után a megyék évi egy közgyűlést tarthattak, amelynek az utasítás megszabta a feladatkörét. Intézkedhettek az adópénztárral és az adószedői számadásokkal kapcsolatosan. Fel kellett olvasni az előző év részgyűléseinek jegyzőkönyveit, valamint ellenőrizni a polgári és büntetőperrek táblázatos kimutatásait.

Az alispán a megyei tisztújító szék választotta a kerületi biztos elnökletével. 1785-ben a kerületi biztosoknak a megyei tisztviselőkön kívül a területükön lévő szabad királyi városokat is alárendelték. A reform végrehajtása során biztosítani kellett, hogy a rendelkezések eljussanak azokhoz, akiknek érdekében születtek, vagy akiknek be kellett tartatni azokat. Előírták, hogy kurrensokat az alispán, a főjegyző vagy valamelyik megyei bizottság adhat ki a továbbra is részgyűlésnek nevezett tanácskozásokról. A megyei hivatal feladata 1785-től állandóan bővült. II. József az új igazságszolgáltatási rendet, szervezetet létrehozó Novus Ordo rendelettel a közigazgatást elválasztotta a jogszolgáltatástól. A megyék a rendelet visszavonásáig jogszolgáltatással nem foglalkozhattak.

Az uralkodó az 1786-ban kibocsátott új igazgatási „alaprendelet”-tel a megyei igazgatási szervezet hatáskörét növelte. A szkv.-okat, a kerületi biztosok helyett – csak igazgatási ügyekben – a megyék, az alispán hatáskörébe rendelte. A szabad királyi városok az alispán közvetítésével érintkezhetek a Helytartótanáccsal. Az alispán munkája nagy részben a járási szolgabírók munkáján alapult. A megnövekedett feladatkör ellátása szinte megoldhatatlanná vált. A rendelet minden külső jelét és formáját is megszüntette a nemesi önkormányzatnak. Betiltotta a részgyűlések tartását, a megyei iratok „Nos Universitas” szövegezését, s a régi címerek, pecsétek használatát is. Almássy Pál személyében 1787 elején új biztos került a pesti kerület élére. Az új megyei szervezet megszilárdítását terjedelmes jogszabállyal igyekezett elérni az uralkodó. A megyei szervezet testületi jellege megszűnt. A megyei hivatal élén dolgozó alispán a királyi biztos jelölése alapján már a Helytartótanácsnak kellett kineveznie. Előírták a hivatal személyi összetételét. Az alispán, a királyi biztosnak felelt munkájukért. Sürgős ügyekben neki volt kizárólagos döntési joga, csak távollétében helyettesíthette a másodalispán. Az alispán felügyelte a jegyzői iroda működését. Ellenőrző és adminisztratív tevékenysége szorosan összefüggött a szolgabírói hivatalok munkájával. A szolgabírók széleskörű ellenőrzési kötelezettsége kiterjedt a megye társadalmi és gazdasági életének egészére, a községi elöljáróságokra. A megye és a községek között ők tartották a kapcsolatot.

II. József ügyviteli és iratkezeléssel kapcsolatos új intézkedései az ügyintézés meggyorsítását kívánták elérni. 1785-ben kötelezte a megyei adminisztrációt az iratok iktatására, szabályozta az iratok kezelését. (A protocollum kifejezés a jegyzőkönyv mellett iktatókönyvet és nyilvántartást is jelölhet.) A formailag szembeütő változások utalnak a tartalomban bekövetkezettekre is. Az 1785. augusztus 9-i részgyűlésen tűnik fel először a jegyzőkönyvi lap bal oldalán az „Exhibita” (beadványok), jobb oldalán pedig a „Decisa” (határozatok) szövegeinek hasábos elkülönítése. Kezdetben alkalmanként újra kezdődő folyószámokkal jelölték az azonos gyűlésen tárgyalt

témákat. 1785 novemberétől az azonos évben tárgyalt ügyek folyamatos sorszámot kaptak. Az utolsó részgyűlést 1786. július 31-én tartották. A következő három évben – Almássy Pál kerületi biztos jelenlétében – az évi egy közgyűlést minden esetben megtartották.

b) A Közigazgatási iratok állaga nagyon töredékes. Az iratokat öt kútfőbe sorolták: I. házasság, II. vallás, III. adóügyek, IV. rendeletek, V. úrbéri vizsgálatok. A kútfő római száma mellett betűből és sorszámból képzett jelzeteket használtak. Ez a rendszer 1790-ben 15 kútfőre bővült; a minimális iratanyag ezeket ma már nem tükrözi. Az iratok egy részét az 1960-as években utólag lajstromozták. Az 1786 nyaráig még megtartott részgyűléseknek és az évi egy-egy közgyűlésnek külön jegyzőkönyvi állapot alakítottak ki. Az állagban megtalálható intimatumok (Normalienbuch) helytartótanácsai rendeleteket tartalmaznak. Ezek a bírósági eljárást, a pénzügyeket, az oktatásügyet, az úrbéri, katonai, egyházi kérdéseket és a gazdasági tevékenységet szabályozták. Segédletek: az iktatók teljesek, a mutatók csak részben.

c) A Felterjesztések jegyzőkönyvei állagában a Királyi Táblához, Helytartótanácsához, kerületi biztoshoz, a városi tanácshoz, a földesurakhoz és a más megyékhez küldött iratok másolatai olvashatóak. Megtalálható benne az Almássy Pál királyi biztossal való levelezés is.

d) A II. József kori Földmérési Bizottság Fejér Megyei Albizottságának iratai a megye földjeinek kataszteri felmérése kapcsán keletkezett dokumentumokat öleli fel. II. József 1786-ban elrendelte a terület kataszteri felmérését. A munka központi irányítására Budán 1787-ben telekkönyvi főhivatalt állított fel (Ober Commission). Ennek Fejér Megyei Albizottsága (Unter Commission) végezte, ill. végeztette az érdemi munkát. Leveleskönyv tartalmazza ennek az albizottságnak Budára küldött jelentéseinek kívül a földesuraknak címzett leveleket is. Az albizottság vezetőjének meghagyták, hogy jelentse azokat a földbirtokosokat, akik gátolják a földmérők munkáját.

FML IV. A. 3. Fejér vármegye nemesi közgyűlésének iratai 1770–1847 (1868). 70,07 ifm.

a) Közgyűlési jegyzőkönyvek 1790–1848. 15,7 ifm.

b) Országgyűlési iratok 1825–1867. 3,2 ifm.

c) Közgyűlési iratok 1790–1848. 50,5 ifm.

d) Betáblázási jegyzőkönyv 1790–1806. 0,07 ifm.

e) Kolerabizottsági iratok 1831–1832. 0,15 ifm.

f) Népiskolák iratainak gyűjteménye 1770–1848 (1868). 0,25 ifm.

g) Vízügyi iratok gyűjteménye 1771–1841. 0,2 ifm.

II. József halála után visszaállították a megyei önkormányzatokat, a rendi igazgatás szervezete a polgári forradalomig fennmaradt. A főkormányiszékek leiratai, a társhatóságok átíratái, a magánfelek kérelmei egyre nagyobb számban érkeztek a megyéhez. A gyűléseken kiadott határozatok alapján a jegyző jegyzőkönyvi kivonatokban hozta ezeket a járási szolgabírók tudomására. A szolgabírók, közgyűlési bizottságok, szakközegek jelentéseinek összegyűjtése, a közgyűlések előkészítése egyre nagyobb adminisztratív feladatot jelentett.

a) A közgyűlési jegyzőkönyvek nyelve latin, 1805 novemberétől magyar. A mutatók 1799-től már nem a jegyzőkönyvi lapszámra, hanem az ügy jegyzőkönyvi számára utalnak, s a közigazgatási iratanyagra is vonatkoznak. A közgyűlési levelezések jegyzőkönyvei a királyhoz, az Udvari Kamarához, a főispánhoz, Helytartótanácsához, Udvari Kancelláriához, más megyékhez és városokhoz, így pl. a székesfehérvári tanácshoz, s főurakhoz intézett felterjesztések és levelek. Értékesek az országgyűlési követekhez intézett utasítások. A jelentések, levelek kevés tényanyagot tartalmaznak, mert az ügy érdemi részét a központi kormányzatszerveknek továbbították. A levelezés gyakran csak a kísérorirat fogalmazványai; nyelvük latin, 1807-től magyar. A levelezések jegyzőkönyvei feltüntetik a tárgyhoz kapcsolódó közgyűlési jegyzőkönyvi számot, így a jegyzőkönyvi mutatók itt is használhatók.

b) Az országgyűlési iratok a megyei közgyűléseken az országgyűlési követeknek adott utasításokat tartalmazták. Összegyűjtötték más megyék átíratait, sérelmeit is. Fejér megye országgyűlési

követei jelentéseiket a közgyűléseken felolvasták. Az iratanyagban megtalálhatók a követek működésével kapcsolatos felhatalmazó levelek, üzenetek, észrevételek és válaszok is. Az iratok nyelve magyar, segédletük nincs.

c) A közgyűlési iratokat 1790–1826 között kilenc kútfőbe sorolták: I. Parancsolatok: a központi szervek leiratai, más megyék és városok megkeresései különféle bűnügyekben; ide helyezték a kérelmeket is. A kútfőben őrzött iratok többsége az ügy elintézésével kapcsolatos intézkedést nem tartalmazza. II. Levelezések: a megye köz- és kisgyűlésein felolvasott körrendeletek és közözlőlevelek. A helyi intézkedésekről ez a kútfő sem ad információkat. III. Jelentések: a tiszti vizsgálatokról készült jelentések a megyei köz- és kisgyűlésnek. A magánszemélyek folyamodványai igen sokoldalúan tárják fel a lakosság problémáit, életkörülményeit. IV. Ellentmondások: magánjogi ügyekben a közgyűlés előtt tett ellentmondások, viszont-ellentmondások, eltiltások. V. Árvák irományai: részben árvaügyi iratok, nagyrészt a gyámatyáknak az árvaügyi bizottsághoz beadott és onnan a megyei közgyűlés elé kerülő számadásai. A bizottsági jegyzőkönyvek másolatait is besorolták az iratok közé. VI. Adószedői iratok: a hadbiztos és az adószedő elszámolásai a katonaságnak igényelt előfogatokról és élelmiszerekről, valamint a megyei adóevők elszámolásai. VII. Nemességi ügyek: megszűnt, lásd: FML IV. A. 72. Fejér vármegye nemességi iratainak levéltári gyűjteménye. VIII. Úrbéri iratok: úrbéres panaszok, kérelmek, a Helytartótanácshoz felülvizsgálatra felterjesztett úrbéri perek jegyzőkönyvei. IX. A nemesi felkeléssel kapcsolatos iratok, a nemesség felszerelésével, leszerelésével és az ún. insurrectionalis pénztárral kapcsolatos kútfő.

A közgyűlés 1827–1848 közötti irataiban visszaállították a korábbi irattári rendet, a megye köz- és részgyűlésein tárgyalt ügyek iratait a közgyűlési ügyszámok évenkénti sorrendjében regisztrálták. Az iratok többségének nyelve latin, kisebb része német, majd egyre gyakrabban magyar. A hiányzó aktákat más gyűjteményekbe helyezték át, pl. a nemesi iratokhoz, vagy a községek irataihoz. A kútfős iratkezelés időszakának iratai mutatók és lajstromkönyvek segítségével használhatók. A mutatók 1822-től, a lajstromok 1823-tól magyar nyelvűek. 1825-ig a lajstromok címe: „gyűlésbeli akták kivonása”, az 1826., 1843–1847. évi köteteké, „közgyűlési levelezés extractusa”. A lajstromok többi kötete hiányzik. Valamennyi elkészült kötet egységes szerkesztésű, tartalmazza a parancsolat számát, vagy a jelentő tisztviseelő nevét, a gyűlés tárgyát (kivonatát), az iratok kötet- és lajstromszámát, a közgyűlési jegyzőkönyv számát. Az 1829–1843 közötti időszakra fennmaradt elnöki lajstromkönyvek a köz- és részgyűléseken felolvasott rendeleteknek, leveleknek a kihirdetési dátumát közlik.

d) A betáblázási jegyzőkönyv az 1807-ig betáblázott adósleveleket gyűjtötte össze. Név- és helymutatóját Thaly Antal levéltárnok készítette el 1829-ben.

e) Kolerabizottsági jegyzőkönyvek és iratok a járvány terjedésének megakadályozására hozott intézkedések. A megyei közgyűlés által kiküldött bizottság elnöke Jankovich József másodalispán volt; az üléseket az ő rácalmási birtokán tartották.

f) A népiskoláknak a közgyűlési iratokból kigyűjtött iratai, elsősorban a Ratio Educationis rendelet életbelépése után, közgyűlési rendeletre készített összeírások.

FML IV. A. 9. Fejér vármegye adószedőjének iratai 1693–1849. 4,56 ifm.

a) Dicalis- és rovásadó összeírások 1693–1849. 0,6 ifm.

b) Nem nemesek összeírásai 1715–1838. 2,4 ifm.

c) Birtokösszeírások 1702–1757. 0,13 ifm.

d) Hadi- és háziadó kivetési jegyzékek 1792–1847. 0,15 ifm.

e) Katonai iratok és adószedői számadások 1696–1794. 0,12 ifm.

f) Hadi- és háziadó bevételek 1819–1844. 0,26 ifm.

g) Számadások 1693–1847. 0,9 ifm.

Lásd: BaML IV. 6. A Fejér megyére kivetett adót a megyei közgyűlés osztotta fel és hajtatta be. A megye újjászervezésének időszakában ez a feladat is a járási szolgabírákra hárult. A közgyűlés részletes utasítása alapján összeírták járaisaik teherbíró képességét, ennek arányában vetették ki és hajtották be az adókat. Az első adószedő (perceptor) megválasztása 1694 végén történhetett, nyugtái alapján 1695-től dokumentálható működése. A falvakba beszállásolt császári katonaság ellátásának megszervezése és a már teljesített szolgáltatások nyugtáinak összegyűjtése komoly adminisztratív feladatnak bizonyult. Pontos adatokra volt szükség ahhoz, hogy a szolgáltatások pénzben kifejezett értékét a hadiadóba beszámíthassák. Az elszámolási időszakok a katonai évekhez igazodtak, novembertől kezdődtek és a következő év októberével záródtak.

A nemesi vármegye kiadásait a háziadóból fedezték. Előre megállapított adókulcs alapján ezt is a megyei közgyűlés vetette ki. A háziadó bevételek és az abból fedezett kiadások rendszeres vezetése is az adószedő feladata volt. A hadi- és háziadó számadásokban elkülönítve és tételesen vezették a bevételeket és kiadásokat. Különösen érdekesek a kiadási tételek: akár a hadiadóból fizettek német tiszteknek, hadbiztosoknak vagy a megye háziadójából megyei utak, hidak, épületek javítására, működési költségekre, fizetésekre, rapidíjakra. Mellettük tételenként feltüntették a nyugta vagy rendelkezés számát is.

A megyei hadi- és háziadó-pénztár elkülönített kezelését 1731-től már a Helytartótanács is ellenőrizte. A két pénztár kezelését továbbra is egy főadószedő (generalis perceptor) látta el. A számadások felülvizsgálatát már külön díjazott bizottságra bízták. A főadószedő mellé 1752-ben particularis perceptort választottak. Feladatát a bérlők, idegenek, szerződött szolgák, taxalista nemesek, rákok, görögök, zsidók adóinak beszedésében határozták meg. Számadásait a főadószedőnek kellett bemutatnia. 1754-ben már a megye mindkét járásának volt adószedője. A megyét 1767-ben három járásra osztották, ennek ellenére csak 1778-tól működött három járási aladószedő. A 18. század végén csak kísérletnek bizonyult a helyettes főadószedő munkába állítása. Az adószámadások és pénztárak, a megyei pénzgazdálkodás ellenőrzésére 1777-től külön számvevőt (exactor) választottak, aki ettől kezdve felülvizsgálta a főadószedő számadásait, s észrevételeit a jegyző mutatta be a megyei közgyűlésnek, a megye ezután küldte fel azokat a Helytartótanácsnak. A különböző jogcímenek behajtott összegeket továbbra is a főadószedő kapta, de a számvevő tudtával. A számvevő munkája a már működő kvártélyházak, a katonai szállítások járási jegyzékeinek ellenőrzésén kívül kiterjedt a községi bírói, a gyámtyai számadások, taxák, könyöradomány-gyűjtések vizsgálatára is. Foglalkozott magánszemélyek ügyeivel is, pl. örökösök adósságaival, bérlők adójának elengedésével.

A számadásokat 1813-tól magyar nyelven vezették, így a perceptor helyett kezdetben az adóvevő, később az adószedő kifejezést használták. Az adószedői pénztárak kezelését úgy biztosították, hogy az aladószedőknek kezest kellett állítaniuk.

Az adószedők iratanyagát is a közgyűlési iratokkal együtt érdemes vizsgálni. Az összeírásokat, azok tervezeteit és utasításait, de számadásokat is soroltak a közgyűlési iratok közé, s ha az adószedői számadás melléklete tárgya miatt volt fontos, akkor azt helyezték a közgyűlési iratanyagba.

a) Dicalis- és rovásadó összeírások. Az 1692-ben újjászervezett Fejér megyében két szolgabírói járást alakítottak ki. Az 1693-ban készített, előző évi hadiadó-elszámolás még azt az állapotot mutatta, amikor e két járás falvai Komárom, ill. Veszprém megyéhez adóztak.

1774–1775-ből maradt meg a három járás dicalis összeírása. Egységes formula alapján készült mindkét adónemre. A helységek adatai után, a kötetek végén a puszták összeírása következik. A Csákvári járás összeírásain belül Csákvár, Gánt, Nadap, (Vértes) Acsa, (Vértes) Boglár települések német anyanyelvű lakosságára találunk kiemelkedő forrásértékkel bíró adatokat. Diósd, Érd, Etyek, Mány és Szár községek a Bicskei járáshoz tartoztak. (Bakony) Kúti, (Bakony)Sárkány, Balinka, Gút(tamási), Isztimér, Mór, Ondód (Pusztavám) német nemzetiségű lakosságára vonatkozóan a Sármelléki járás dicalis és rovásadó összeírásaiban kutathatunk. Az 1846–1847-es adóösszeírás, hadi- és háziadó alapra is vonatkozó rovásadó-összeírás.

b) Nem nemesek összeírásai. Az anyag tartalmazza az 1715-ös országos összeírás Fejér megyei és székesfehérvári adatainak hiteles másolatát 1828-ból; az 1720. évi országos összeírás eredeti Fejér megyei kötetét és az összeírás hiteles másolatát 1828-ból; az adókiivetés újjászervezése céljából az 1827. VII. tc. alapján elrendelt 1828. évi országos összeírást. Az egységes rovatokon kívül helyi vonatkozású adatokat is tartalmaz, (Vértes)Acsa, Balinka, (Vértes)Boglár, Csákvár, Diósd, Érd, Etyek, Gánt, Gút(tamási), Hercegfalva, Isztimér, Mány, Mór, Nadap, Ondód (Pusztavám), Szár, Újbarok települések német nemzetiségű lakosságát illetően. Az 1802-ben elrendelt nemtelenekre vonatkozó összeírást később rendszeresen megismételték. A helységek és puszták járási és megyei adatsorait a megyei közgyűlési iratok közül emelték ki.

d) Hadi- és háziadó kiivetési jegyzékek állagában a megye helységeire és pusztáira kiivetett adó jegyzékei, katonai éven belül járásonként, a helységek betűrendjében foglalnak helyet. A 18. század végéről és az 1833–1834-es katonai évtől folyamatosan megmaradt jegyzékeket formátumuk miatt külön kezelték, eredetileg a közgyűlési iratok mellékletei voltak. Az 1791–1793 közötti járási jegyzékek a községek és puszták adóján kívül az armalista nemesek taxáját is számba vették.

e) Katonai iratok és adószedői számadások. A megyei hadbiztosokat – az adószedőhöz hasonlóan – választották. A hadbiztosok az átvonuló, a falvakba beszállásolt katonaság ellátását a megye tisztviselőivel együtt szervezték. A hadbiztosok kísérték a katonai szállításokat, nyugtát adtak a természetben igénybe vett szolgáltatásokról, összeírásokat készítettek a veszteségekről, pl. a császári szekereket vontató ökrök elhullásáról.

A vármegye 1701-es szabályrendelete már arra kötelezte a járási hadbiztosokat, hogy tartsák szemmel a katonák kihágásait. A hadbiztosok tettek igazságot a túlzott katonai követelések esetében is. Az adószedő megválasztása után is az alispán és a szolgabírák számoltak el a hadbiztosokkal, főhadbiztosokkal. A katonai adóba elszámolható összegek és szolgáltatások az adószedői számadás tételei; az elismervények, nyugták annak mellékeltek okmányai lettek.

FML IV. A. 72. Fejér vármegye nemességi iratai 1515–1906. 9,08 ifm.

a) Címeres levelek 1560–1841. 0,94 ifm.

b) Nemességi iratok 1515–1906. 7,2 ifm.

c) Nemesi összeírások 1703–1849. 0,8 ifm.

d) Nemességvizsgálati iratok 1725–1845. 0,14 ifm.

Az uralkodó a címereslevél elnyerőjét feljogosította az oklevélben adományozott, lerajzolt, leírt címer viselésére. A levéltárban elhelyezett eredeti címeresleveleket mindig külön kezelték, vasládában őrizték. A nemeslevelek hiteles másolatait nemességvizsgálatok és nemesi igazolások iratai közül emelték ki. Fejér vármegye közgyűlése foglalkozott a területen élő, oda visszatérő vagy letelepedni kívánó nemesek ügyeivel is. A nemesi renchez tartozás alapfeltétele volt a nemesség igazolása. Ezt a folyamodók eredeti nemeslevelükkel vagy nemesi biznyságlevelük bemutatásával kérelmezték. A korábbi lakóhely szerinti illetékes megye, az ottani alispán és szolgabíró vizsgálata alapján a biznyságlevellel igazolták, hogy ők a kérelmezők nemességét már elismerték, s hogy azok ott nemesi szabadságban éltek. A közgyűlés 1820-ban úgy döntött, hogy a publikált nemesekről nyilvántartást kell vezetni a nemesi összeírások közötti időszakokban is. A nemesi igazolások iránti igények a polgári korban is jelentős számban fordultak elő. A címereslevelekben, nemeslevelek másolataiban, valamint a nemességi iratokban betűrendben foglalnak helyet a személyek, családok nemességét igazoló dokumentumok, amelyek között számos esetben találkozunk német származásra utaló nevekkal. Ilyen esetekben a német nemzetiség tényének feltárása további kutatómunkát igényel.

1754-ben helytartótanácsi rendeletre készítettek el a Fejér vármegyei nemesek névsorát. A megyei jegyző összesítette a járási szolgabírák jegyzékeit, amelyet 1754. november 22-én közgyűlés keretében mutattak be, s ezután felterjesztették a Helytartótanácsnak. A nemesi összeírások között

külön csoportba sorolták a főnemeseket, a birtokos nemeseket, az armalistákat, a székesfehérvári armalista nemeseket, végül a megyei tisztviselők tisztségét, birtokos vagy armalista kategóriák szerint. Az összeírás csak a családfőket vette számításba. Részletes nemesi összeírás ezután csupán az 1809. évi nemesi felkelés előtt készült, mindazokat felvették, akik nemesi jogukat gyakorolták. 1809-et követően is fontos volt olyan nyilvántartás, amelyből össze lehetett állítani a megyegyűléseken szavazásra jogosultak jegyzékét. Az 1821-ben bemutatott jegyzék alapja az 1754-es összeírás volt, kiegészítve az azóta kihirdetett nemesek adataival. Fejér megyében még 1843-ban készült nemesi összeírás, 1846-ban pedig a jobbágytelken élő nemeseket írták össze.

A Magyar Királyi Helytartótanács már működésének kezdetétől ellenőrizte, hogy a nemesség jogosan él-e kiváltságaival. Irányelveik alapján a vármegyék folytatták le ezeket a nemességvizsgálatokat. Fejér megyében az első nemességvizsgálatra 1727. szeptember 1-jén került sor, amikor a megye területén élő nemesek egy részének személyesen kellett megjelennie a megyei közgyűlés előtt. Az ekkor készült nemességvizsgálati jegyzőkönyv megyei példánya nem teljes, de ennek ellenére értékes település- és családtörténeti adatokat tartalmaz. Hasonló nemességvizsgálatot 1733-ban, 1754-ben is végeztek az utóbbit csupán 1774-ben hagyta jóvá a Helytartótanács.

FML IV. A. 73. Fejér vármegye községeire vonatkozó iratok 1665–1876. 4,3 ifm.

A gyűjtemény az 1910-es években keletkezett. Már létrehozásakor is a helytörténet, községtörténet iránti érdeklődést tükrözte. Az iratok legnagyobb részét a lajstromozott közgyűlési anyagból emelték ki, majd sor került a bíraskodási és köziratok eleve gyűjtemény jellegű iratainak kigyűjtésére is.

Községi vonatkozás alapján a levéltár lajstromozatlan feudális kori iratait is ide sorolták, a II. világháború után pedig az olyan iratokat, pl. törvényszéki akták mellékleteit, amelyeknek eredeti helyét már nem tudták megállapítani. Ez a fond még az 1950-es évek iratbegyűjtései során is tovább gyarapodott községi iratokkal, bírói számadásokkal, leveles- és adókönyvekkel, uradalmi levéltárak töredékével, a Szent István Király Múzeumtól átvett iratanyaggal.

A német nemzetiségű lakosok szempontjából kiemelkedő fontosságú Fejér megyei települések helytörténetírásához jelentős forrásértékkel bír a gyűjtemény, amely Bakonykúti, Bakonysárkány, Csákvár, Diósd, Érd, Etyek, Gánt, Gúttamási, Hercegfalva, Isztimér, Mór, Nadap, Pusztavám, Szár, Vértesacska és Vértesboglár vonatkozásában is kutatható.

FML IV. B. 101. Fejér Vármegye Ideiglenes Választmányának iratai 1848. 0,02 ifm.

Gróf Batthyány Lajos miniszterelnök március 22-én kelt utasítása értelmében a megye kisgyűlése foglalkozott a választmány megalakításával, amelynek feladata a „rend, a béke és a bizalom” fenntartása volt. Figyelemmel kellett kísérnie a megye belpolitikai helyzetének alakulását, gondoskodnia kellett az esetleg fellángoló parasztmozgalmak megelőzéséről is. 1848. március 29-én tíz taggal alakult meg a megyei választmány, elnöke az első alispán lett, de még mielőtt működését megkezdhetné volna, a forradalmi átalakulás híveinek követelésére március 30-án újjászervezték. Tagjainak számát 18 főre bővítették, az egy nappal korábban kinevezett tagok közül csupán ketten maradtak a választmány tagjai. Az első ülés – március 31-én – igen forró politikai légkörben zajlott. Szükségesnek tartották a megyei és a városi nemzetőrség gyors megszervezését. A választmány fő tevékenységét a márciusi forradalom hatására fellángoló parasztmozgalmak elfojtása határozta meg. Magyaralmás, Csákberény, Csór, Csabdi, Iszkaszentgyörgy, Gánt és Bicske települések parasztsága mozdult meg elsőként a megyében. A mozgalmak megfékezésével, lecsendesítésével párhuzamosan a nemzetőri „képességekkel” bíró egyének összeírását irányította és fogta össze a testület. A feladatok végrehajtását a járási tisztikar teljesítette, a szolgabírákkal állandó kapcsolatot tartottak fenn, akiknek jelentéséből értesültek a

helységek lakosságának hangulatáról, a megyében zajló eseményekről. A megyei bizottmány megalakulása (1848. május 1.) után feloszlatták az ideiglenes választmányt.

A fond anyaga egy dossziényi jegyzőkönyvet tartalmaz, amelyek nem hitelesített példányok; javítások, kiegészítések találhatók bennük. A kutatás a fogalmazványok és a tisztázati példányok összevetésével lehetséges. A választmány iratai a megyei parasztmozgalmak első időszakának fontos dokumentumai.

FML IV. B. 102. Fejér Vármegye Bizottmányának iratai 1848–1849. 1,7 ifm.

a) Jegyzőkönyvek 1848. 0,02 ifm.

b) Közigazgatási iratok 1848–1849. 1,61 ifm.

1848. május 1-jén alakult meg Fejér Vármegye Bizottmánya, az a testület, amely megyénkben az 1848. évi törvények végrehajtásának legfőbb letéteményese, végrehajtója és a végrehajtás biztosítója volt. Az 1848. évi XVI. tc. a megyei szervezetet az alkotmányosság védbástyájának tekintette, a megyei testületet pedig összhangba hozta a kivívott közszabadsággal. A középszintű közigazgatásból is törölte a születési előjogot, ugyanis a megye valamennyi társadalmi rétegéből álló testület, az állandó bizottmány váltotta fel a több évszázados múltra visszatekintő nemesi közgyűlést.

Fejér Vármegye Bizottmányának iratai településenként tartalmaznak adatokat, amelyek a családneveket illetően egyértelműen utalnak egy-egy nemzetőr német voltára. Ugyanezek mondhatók el a bizottság jegyzőkönyveiről, valamint az 1848 májusában megalakult megyei bizottságról is. Itt is a tagok családnevei nyújthatnak segítséget azok nemzetiségére vonatkozóan. A fond 1848. évi iratanyaga nem mondható teljesnek; az 1849. május 10-ét követően keletkezetteket a császáriak elől menekülő bizottmányi tagok magukkal vitték, s helyben, a levéltárban csupán egy töredék maradt fenn (feljegyzések, ülésjegyzőkönyvi kivonatok).

FML IV. B. 154. Fejér Vármegye Cs. és Kir. Úrbéri Törvényszékének iratai 1856–1861. 8,5 ifm.

Fejér Vármegye Császári és Királyi Úrbéri Törvényszéke az 1853-ban kiadott úrbéri pátenst követően 1856-ban alakult meg. Alapvető feladata az 1848. évi IX. tc. gyakorlati végrehajtása volt, azaz a szabad paraszti birtoktestek egyértelmű meghatározására került sor a törvényszéki eljárást befejező úrbéri egyezséggel. Az intézmény az 1860-ban kibocsátott Októberi Diplomát követően szűnt meg, feladatát az alispáni úrbéri bíróság vette át, majd a még be nem fejezett ügyeket a Székesfehérvári Királyi Törvényszék folytatta.

Az iratanyag 1942-ben került a FML őrzetébe. Azt követően községek rendjében található a végrehajtásra vonatkozó iratok. Az alábbi, többségében németek lakta települések található a dokumentumok között: Kúti (Bakonykúti), Csákvár, Érd, Isztimér, Mány, Mór, Nadap, Ondód (Pusztavám), Boglár (Vértesboglár).

FML IV. B. 401. Fejér vármegye és Székesfehérvár thj. város főispánjának iratai 1872–1950. 31,75 ifm.

a) Bizalmas iratok 1897–1941, 1948–1949. 7,56 ifm.

b) Általános iratok 1872–1942, 1945–1950. 21,05 ifm.

c) Főispáni magánlevelezés 1926–1938. 2,3 ifm.

d) Hivatalvizsgálati iratok 1926–1938. 2,3 ifm.

e) A II. Honvéd Hadtest Országmozgósítási Kormánybiztosának iratai 1941. 2,12 ifm.

Lásd: BKMÖL IV. 401. A főispáni hivatal iratai az 1920-as évektől a Volksbildungverein megalakulásától tartalmaznak a témára vonatkozóan iratokat. A nemzetiségi ügyek alatt

csoportosított iratok a jobboldali politikai mozgalom kiterjedését igazolják. Az 1945 utáni dokumentumok a német nemzetiségű lakosságot ért törvényben, rendeletekben megfogalmazott kiközösítésnek majd elűzésüknek dokumentumai.

FML IV. B. 407. Fejér Vármegye Törvényhatósági Bizottsága Központi Választmányának majd Fejér, Esztergom és Komárom Megyék Központi Választási Bizottságának iratai 1872–1949. 29,1 ifm.

a) Jegyzőkönyvek 1878–1949. 1 ifm.

b) Iratok 1872–1949. 28 ifm.

Lásd: BÉML IV. 405. és SL IV. B. 404. Fejér vármegye választmánya az országgyűlési választások megszervezésére, lebonyolítására létrejött testület. A jegyzőkönyvek az országgyűlési választások eredményeit rögzítik, míg a választójoggal rendelkező állampolgárok névjegyzéke adatokat tartalmaz a Fejér megyei településen élő németekre vonatkozóan. Mind a jegyzőkönyvek, mind az iratok az országgyűlési választókerületek rendjében rendezettek.

FML IV. B. 408. Fejér vármegye alispánjának iratai 1872–1950. 119,1 ifm.

a) Elnöki iratok 1872–1930. 484 ifm.

b) Bizalmas iratok 1925–1938, 1945–1949. 0,46 ifm.

c) Közigazgatási iratok 1872–1950. 111,4 ifm.

d) Thaisz Andor alispán magánlevelezése 1939–1942. 0,24 ifm.

e) Fejér Vármegye Gazdasági Munkabizottságának iratai 1915–1921. 1,08 ifm.

f) Fejér Vármegyei Műszaki Felszámoló Bizottságának iratai 1919–1923. 0,12 ifm.

g) Községi monográfiák és közigazgatási tájékoztató lapok 1925–1930. 0,96 ifm.

Lásd: BKMÖL IV. 402. Fejér vármegye alispánjának iratai között – a főispáni hivatal irataihoz hasonlóan – az 1945 utáni dokumentumok tartalmaznak adatokat a német nemzetiségű lakosság vagyonek Kobzására, kitelepítésére vonatkozóan. Megjegyzendő, hogy az alispáni hivatal 1910 és 1944 között keletkezett iratainak túlnyomó többsége a II. világháború időszakában (1944–1945 telén) megsemmisült.

FML IV. B. 416. Sárbogárdi járás főszolgabírójának/főjegyzőjének iratai 1886–1950. 30,58 ifm.

a) Elnöki iratok 1894–1925. 0,34 ifm.

b) Bizalmas iratok 1948–1950. 0,1 ifm.

c) Közigazgatási iratok 1886–1950. 22,04 ifm.

Lásd: BKMÖL IV. 414. A főszolgabírói, főjegyzői hivatal fennmaradt irataiban a Hercegfalván élő német ajkúakra vonatkozóan találunk adatokat. A dokumentumok vagyonek Kobzásról, a Volksbund-tagok bíróság elé állításáról, majd az 1946 májusában végrehajtott kitelepítésről tartalmaznak információkat.

FML IV. B. 417. Székesfehérvári járás főszolgabírójának/főjegyzőjének 1905–1950. 14,06 ifm.

A Székesfehérvári járásban egyetlen kisközségben, Nadapon éltek túlnyomó többségben németek. A főszolgabírói ill. főjegyzői hivatal irataiban az 1945 után kibontakozó németellenes üldözésre utaló dokumentumokat találhat a kutató.

FML IV. B. 418. Móri járás főszolgabírójának/főjegyzőjének iratai 1911–1950. 7,25 ifm.

a) Bizalmas iratok 1948–1950. 0,1 ifm.

b) Általános iratok 1911–1950. 7,15 ifm.

A két világháború közötti időszak közigazgatási iratanyaga igen töredékesen került a FML őrizetébe (0,1 ifm.). Az 1940–1950 közötti források a német ajkú lakosságot ért atrocitásokra vonatkozóan őriznek adatokat. Itt jegyezzük meg, hogy Bakonysárkány községet 1950-ben Komárom-Esztergom megyéhez csatolták.

A Móri járás német nemzetiségűek által lakott falvaiból – Mór, Pusztavám, Isztimér, Gúttamási, Balinka, Bakonykúti, Bakonysárkány, Gánt, Csákvár, Vértesboglár – a Németországba való áttelepítésre 1948 februárjában, márciusában került sor.

FML IV. B. 419. Váli majd Bicskei járás főszolgabírójának/főjegyzőjének iratai 1945–1949. 7,08 ifm.

Az 1945 előtti főszolgabírói hivatal iratai a II. világháború alatt megsemmisültek. Az 1945 utáni források között találunk – többek között – a német lakosság áttelepítésével kapcsolatos iratokat.

Ezen járás falvaiban – Etyek, Vértesacsa, Mány, Szár, Újbarok – 1946 februárjában kezdődött meg a kitelepítési eljárás. A legnagyobb számú kitelepítésre Etyeken került sor.

FML IV. B. 425. Fejér vármegyei egyesületek alapszabályainak levéltári gyűjteménye (1870) 1872–1944. 1 ifm.

Lásd: BKMÖL IV. 416. Az egyesületi törzskönyv és az egyesületek alapszabályainak gyűjteménye alapján kutatható a Volksbildungsverein és a Volksbund megalakulásának folyamata Fejér megyében. Az egyesületi törzskönyvhöz névmutató készült, az egyesületek alapszabályairól pedig községsoros névjegyzék található. Mind az egyesületi törzskönyv, mind az alapszabályok adatokat tartalmaznak a megalakulásra, a vezető személyekre, valamint a taglétszámra vonatkozóan is.

FML IV. B. 428. Fejér vármegye felekezeti anyakönyveinek levéltári gyűjteménye 1764–1895. 17,5 ifm.

a) Római katolikus anyakönyvek 1817–1895. 11 ifm.

b) Református anyakönyvek 1817–1895. 5,15 ifm.

c) Evangélikus anyakönyvek 1817–1895. 0,47 ifm.

d) Görögkeleti anyakönyvek 1817–1895. 0,16 ifm.

e) Unitárius anyakönyvek 1889–1895. 0,01 ifm.

f) Izraelita anyakönyvek 1764–1895. 0,67 ifm.

g) Görög katolikus anyakönyvek 1943. 0,04 ifm.

Lásd: BKMÖL IV. 412. Családtörténeti kutatásoknál nélkülözhetetlen forrásegyüttes az anyakönyvek sorozata. A Fejér megyei Levéltár őrizetében zömében 1817-től kezdődően 1895. szeptember 30-ig található anyakönyvi másodpéldányok településenként, felekezeti bontásban, de az 1817 és 1827 közötti időszakban a bejegyzések rendkívül hiányosak. Az ezt megelőző időszak matrikulái a helyi plébániákon, lelkési hivatalokban, valamint egyházi levéltárakban eredetiben, vagy a Magyar Országos Levéltár X szekciójában mikrofilmmásolatban kutathatóak. A római katolikus és református felekezeteken kívül levéltárunkban rendkívül szórványosan megtalálhatók még evangélikus, görögkeleti, unitárius, izraelita és görög katolikus felekezeti anyakönyvek is. Az állami anyakönyvezést az 1894. évi XXXIII. tc. 1895. október 1-jei hatállyal vezette be.

A Fejér vármegyében élő német anyanyelvűek zömében katolikus felekezetűek voltak, Ondód (1903-tól Pusztavám) kivételével, ahol az evangélikus vallásúak voltak többségben. A Bakonykúti, Bakonysárkány, Balinka, Gánt, Hercegfalva, Isztimér, Gúttamási (Isztimérral egy kötetben),

Nadap, Szár és Vértesboglár községekben élő német anyanyelvű lakosságra vonatkozóan római katolikus felekezetű anyakönyveket őriz a Fejér Megyei Levéltár. Etyek, Mány és Vértesacsa római katolikus és református anyakönyvek alapján is kutathatóak, Csákvár esetében római katolikus, református és evangélikus felekezeti anyakönyv áll rendelkezésre. Érd római katolikus és izraelita, Mór római katolikus, református és izraelita, Ondód (Pusztavám) pedig római katolikus és evangélikus felekezeti anyakönyvekben kutatható.

V. MEZŐVÁROSOK, RENDEZETT TANÁCSÚ VÁROSOK, MEGYEI JOGÚ VÁROSOK, KÖZSÉGEK

Községek

Lásd: BKMÖL V.

FML V. 121. Etyek Nagyközség iratai 1891–1950. 12,36 ifm.

a) Képviselő-testületi jegyzőkönyvek 1903–1949. 0,18 ifm.

b) Közigazgatási iratok 1891–1950. 12 ifm.

c) Adóügyi iratok 1945–1949. 0,18 ifm.

Etyek Fejér megye északkeleti határán fekszik; 1927-ben csatolták hozzá Bot kisközséget. A 17–18. században a jezsuita rend komáromi rendházának birtoka, a birtokos 1723-tól telepít a református magyarok mellé jelentős számú német ajkú telepest. Az 1941. évi népszámláláskor a lakosság 78%-a volt német anyanyelvű. A település német ajkú lakosságának 80%-át (2300 főt) 1946 márciusában a németországi Stuttgart környékére telepítették ki.

Irodalom:

Erdős Ferenc: Etyek (Bot). In: Fejér Megyei Történeti Évkönyv 16. Székesfehérvár, 1985. 129–185. p.
Geng Antal: Etyek története. Etyek, 2005.

FML V. 124. Felcsút Nagyközség iratai 1855–1950. 4,23 ifm.

a) Képviselő-testületi jegyzőkönyvek 1907–1950. 4,23 ifm.

b) Közigazgatási iratok 1855–1950. 7 ifm.

Újbarok kisközség közigazgatásilag Felcsúthoz tartozott.

Barok pusztá (ma Ó- és Újbarok) Fejér megye északi részén fekszik, Felcsút, Szár és Bicske között. 1784 óta Újbarok a neve. A török hódoltság alatt a terület lakatlan volt, ezután települtek ide német anyanyelvű családok. A betelepülők többsége favágó volt. 1850-ben vált önálló településsé. 1941-ben a lakosság 63%-a volt német anyanyelvű. 1946. május 11-én 222 embert telepítettek ki, főként Bajorországba, ill. Baden-Württemberg tartományba.

FML V. 126. Gánt Nagyközség iratai 1888–1950. 2,17 ifm.

a) Képviselő-testületi jegyzőkönyvek 1946–1950. 0,04 ifm.

b) Közigazgatási iratok 1888–1950. 2,1 ifm.

c) Adóügyi iratok 1949. 0,03 ifm.

Gánt Fejér megye északi részén fekszik. Csak a 17. században említik először mint pusztát. 1757-ben telepíti be a birtokos Lamberg Ferenc katolikus német és evangélikus szlovák lakosokkal. Fellendülést az I. világháború után megnyíló bauxitbánya hoz a településnek. 1941-ben a lakosság 76%-a volt német anyanyelvű.

Irodalom:

Záborszky Miklós: Gánt (Vérteskozma, Kőhányás). In: Fejér Megyei Történeti Évkönyv 17. Székesfehérvár, 1987. 7–33. p.

FML V. 130. Hercegfalva Nagyközség iratai 1938–1950. 1,29 ifm.

b) Közigazgatási iratok 1938–1950. 1,29 ifm.

Hercegfalvát 1811-ben alapította a ciszter rend. A rend előszállási uradalmának községét zömében Fejér, Komárom és Veszprém megyei német családok népesítették be. Egykori külterületeiből több község szerveződött; 1928-ban Előszállás, 1947-ben Nagyvenyim. 1941-ben a lakosság 29%-a vallotta magát német anyanyelvűnek. 1946 nyarán a német lakosság jelentős részét kitelepítették Németországba. A település neve 1951-től Mezőfalva.

Irodalom:

Erdős Ferenc – Farkas Gábor – Fülöp Gyula – Virág Ernő: Mezőfalva története. Mezőfalva, 1989.

FML V. 134. Isztiméri (mezőváros 1792–1872) Körjegyzőség iratai (Balinka, Gúttamási) 1925–1949. 0,41 ifm.

a) Képviselő-testületi jegyzőkönyvek

Isztimér 1945–1948. 0,01 ifm.

Balinka 1925–1938. 0,02 ifm.

Gúttamási 1928–1949. 0,02 ifm.

b) Közigazgatási iratok 1945–1949. 0,36 ifm.

Isztimér Székesfehérvártól északnyugatra, a Bakonyban található. Isztimér, Gút és a pusztaként nyilvántartott Mellár ősi települések voltak, de a török korban elpusztultak. A 18. században, 1751-től csak Isztimért és Gútot telepítették be német lakosokkal. Ebben az időszakban (1753–1760 között) épült Isztimér római katolikus temploma. A település 1792-ben mezővárosi címet kapott. 1941-ben lakóinak 80%-a volt német anyanyelvű. A község újkori történelmének egyik legnagyobb megrázkódtatása a német ajkú lakosság zömének kitelepítése volt. Helyükre szlovákiai magyarok érkeztek.

Gúttamási Fejér megye északi részén, Székesfehérvártól közel 20 km-re fekvő német nemzetiségű település. A korábban önálló falu ma 110 lakosával az Isztiméri Körjegyzőség közigazgatása alá tartozik. 1966-tól, a csatolás évétől Gúttamási Isztimér belterületeként szerepelt, akkor a lakosok száma 173 volt. Okleveles anyagban első ízben 1201-ben szerepelt. A török korban elpusztult, de 1762-ben német családokkal újratelepítették. A betelepülteknek 10 év adómentességet engedélyeztek. 1941-ben a település lakóinak 72%-a volt német anyanyelvű. 1948 februárjától április közepéig tartott a Móri járás falvait is érintő kitelepítés második szakasza. Gúttamásiból három családot, 9 főt telepítettek ki Németországba. Helyükre Isztimérhez hasonlóan a csehszlovák–magyar lakosságcsere-egyezmény értelmében Szlovákiából telepítettek be telepeseket.

Bakonykúti a Bakony hegység lábánál fekszik. A falu középkori elődjét 1424-ben említik először írásos források (Kwthy). A török időkben lakatlan puszta volt. 1759-ben német ajkú telepeseikkel jött létre az új falu. Az új telepések a környékbeli, korábban betelepült sváb falvakból érkeztek. 1941-ben a falu lakóinak 74%-a vallotta magát német anyanyelvűnek.

Balinka mint birtok az Árpád-házi királyok korából származik. A török időkben elpusztult, majd a 17. században német lakosokkal települt újra. 1873-ban községgé alakult, az Isztiméri Körjegyzőség részeként. 1941-ben a település lakóinak 40%-a volt német anyanyelvű. 1948-ban 16 családot telepítettek ki Németországba.

Irodalom:

Erdős Ferenc: Isztimér. In: Fejér Megyei Történeti Évkönyv 17. Székesfehérvár, 1987. 247–289. p.

Erdős Ferenc: Isztimér története 1193–1993. Isztimér, 1993.

Arany Magyar Zsuzsanna – Degré Alajos: Balinka. In: Fejér Megyei Történeti Évkönyv 13. Székesfehérvár, 1979. 347–408. p.

Kurucz János: Gúttamási. In: Fejér Megyei Történeti Évkönyv 17. Székesfehérvár, 1979. 35–64. p.

Degré Alajos: Bakonykúti. In: Fejér Megyei Történeti Évkönyv 13. Székesfehérvár, 1979. 243–267. p.

FML V. 145. Mány Nagyközség iratai 1921–1949. 0,26 ifm.

a) Képviselő-testületi jegyzőkönyvek 1921–1949. 0,09 ifm.

b) Közigazgatási iratok 1939–1946. 0,17 ifm.

Mány Bicske északi szomszédja; a Zsámbéki-medencében fekszik. A 18. században lakossága római katolikus német telepésekkel szaporodott. A település lakóinak 14%-a volt német anyanyelvű 1941-ben. 1946-ban kitelepítették a község német családjainak jelentős részét – 58 családot –, helyükbe a csehszlovák–magyar lakosságcsere-egyezmény értelmében 26 felvidéki család települt.

Irodalom:

Farkas Gábor: Mány. In: Fejér Megyei Történeti Évkönyv 21. Székesfehérvár, 1990. 125–175. p.

FML V. 147. Mór Nagyközség (mezőváros 1758-1870) iratai 1873–1949. 19,31 ifm.

a) Képviselő-testületi jegyzőkönyvek 1877–1946. 0,3 ifm.

b) Mezőváros feudális kori iratai 1759–1848. 1,25 ifm.

c) Mezőváros polgári kori iratai 1848–1871. 0,15 ifm.

d) Nagyközség polgári kori iratai 1873–1949. 17,61 ifm.

A Bakonyt a Vértestől elválasztó Móri-árokban fekszik Mór városa. A török hódoltság évtizedeit jelentős megpróbáltatások jellemezték. A megcsappant magyar népesség gazdasági erejének növelésére német betelepülők érkeztek Móra. A németek betelepítésének következményeként Fejér megye legjelentősebb nemzetiségi települése lett. A 18. század az újjáépítés időszaka volt, megépült a kapucinus rendház és templom, a Lamberg család kastélya, majd a 19. század elején a Luzsénszky-kastély is. 1941-ben a lakosság 55%-a vallotta magát német anyanyelvűnek. A település a II. világháborút követően jelentős megpróbáltatást élt át: 1948 tavaszán 1350 német nemzetiségű lakost telepítettek ki Németországba. Mórt 1984-ben nyilvánították várossá.

A németek lakta települések feudális kori iratanyaga közül Mór mezőváros fennmaradt iratai a leglényegesebbek (bírói számadások, adóösszeírások, árvaszámadási jegyzőkönyvek, hagyatéki leltárak, végrendeletek, úrbéri összeírások). A polgári korszakot illetően a képviselő-testületi jegyzőkönyvek jelentik az elsődleges forrásokat. Az 1945 utáni dokumentumok tematikai egységei: a német lakosság kitelepítésére vonatkozó iratok, a mentesítési kérelmek, a kitelepítettek nyilvántartó lapjai, az önkéntes kitelepülők nyilatkozatai, a hadifogságból hazaérkezett német nemzetiségűek kitelepítése, a német lakosság visszaszívargása, a kitelepítettek ingóságainak értékesítése, a Volksbundra vonatkozó ügyek, a vagyonekbevitel iratai, a kitelepített német lakosság vagyonekbeviteli iratai.

Irodalom:

Erdős Ferenc, dr.: Mór története. Mór, 2002.

Ivanicsné Szing Mária: A móri németek kalendáriuma. Mór, 2000.

FML V. 157. Pusztavám Nagyközség iratai 1887–1950. 2,99 ifm.

a) Képviselő-testületi jegyzőkönyvek 1887–1941. 0,11 ifm.

b) Közigazgatási iratok 1888–1950. 2,88 ifm.

Pusztavám község Fejér megye északi részén található. A török hódoltság időszakában elnéptelenedett, erre utal mai elnevezése is. Benépesítésére az 1750-es években került sor. Az első telepesek túlnyomórészt magyarországi németek voltak Vas, Sopron és Moson megyékből. Származási helyként két egymáshoz közel fekvő falut említenek Moson megyéből: Rajkát és Miklósfalvát (Nickelsdorf). E két településről érkezett kezdetben a legtöbb telepes. Az első betelepítéskor jelentős szerepe volt az evangélikus vallásnak, s kevésbé volt meghatározó a betelepülők nemzeti hovatartozása. Lakói német és magyar anyanyelvűek voltak. A második, kizárólag német telepítési időszakban sok telepes érkezett Bajorországból. 1909-ig Ondódnak

neveztek a községet. 1941-ben a lakosság 93%-a volt német anyanyelvű. 1944 decemberében több német család a Vörös Hadsereg elől Németországba menekült, majd 1948-ban a német nemzetiségűek zömét kitelepítették.

FML V. 169. Sukorói Körjegyzőség iratai 1945–1950. 0,27 ifm.

a) Sukoró képviselő-testületi jegyzőkönyvei 1947–1950. 0,03 ifm.

Nadap képviselő-testületi jegyzőkönyvei 1947–1950. 0,04 ifm.

b) Közigazgatási iratok 1896–1950. 4,01 ifm.

Nadap 1945 után a Sukorói Körjegyzőség része lett. 1945 előtt a Velencei Körjegyzőséghez tartozott. Nadap a Velencei-hegység délkeleti részén terül el. A 10–11. században a székesfehérvári váuradalom része, a török időkben pusztá volt. Benépesítése 1720-tól kezdődik. Plébániát 1761-ben alapítottak, 1785-ben 92 német telepes család élt itt. 1941-ben a lakosság 87%-a volt német anyanyelvű.

FML V. 173. Szár Körjegyzőség iratai 1886–1950. 4,07 ifm.

a) Képviselő-testületi jegyzőkönyvek 1886–1943. 0,04 ifm.

Szár 1886–1943. 0,04 ifm.

Bodmér 1948–1950. 0,02 ifm.

b) Közigazgatási iratok 1896–1950. 4,01 ifm.

Szár település a török hódoltság időszakában elpusztult. 1729-ben német telepesek népesítették be. Az Esterházy család birtoka volt. A 18. században épült új temploma és plébániája. 1941-ben a település lakóinak 60%-a volt német anyanyelvű. A német lakosság egy részének kitelepítésére 1946-ban került sor.

FML V. 182. Vértesacsa Nagyközség iratai 1945–1950. 2,43 ifm.

b) Közigazgatási iratok 1945–1950. 2,43 ifm.

Halmazfaluból kialakult többtűcs szalagtelkes település. 1724-ben települtek német ajkú családok a községbe. Ezen időszaktól vegyes lakosságú – magyar és német – a település. Az 1941. évi népszámláláskor a lakosság 82%-a vallotta magát német anyanyelvűnek. A II. világháború után, 1946-ban közel 1700 német nemzetiségű és anyanyelvű lakost telepítettek ki Németországba.

Irodalom:

Balázs László: Vértesacsa. In: Fejér Megyei Történeti Évkönyv 23. Székesfehérvár, 1994. 153–223. p.

FML V. 183. Vértesboglár Nagyközség iratai 1927–1950. 1,34 ifm.

a) Képviselő-testületi jegyzőkönyvek 1927–1950. 0,07 ifm.

b) Közigazgatási iratok 1945–1949. 1,27 ifm.

Vértesboglár a Vértes keleti előterében helyezkedik el. A török hódoltság időszakában elnéptelenedett falu benépesítésére 1760-ban került sor. A német ajkú telepesek és utódaik háborítatlanul gazdagították a falut. 1941-ben a település lakóinak 85%-a volt német anyanyelvű. A németek nagyszámú kitelepítésére 1946-ban került sor. Helyükre az ország különböző vidékeiről és Szlovákiából kitelepített magyarok érkeztek. Fejér megye többségében német anyanyelvű települései közül 1946-ban Érd, Diósd községeket Pest megyéhez, 1950-ben Bakonysárkány községet Komárom megyéhez csatolták.

Irodalom:

Vadász Géza: Bakonysárkány. In: Fejér Megyei Történeti Évkönyv 13. Székesfehérvár, 1979. 269–345. p.

Lakatos Ernő: Diósd. In: Fejér Megyei Történeti Évkönyv 15. Székesfehérvár, 1981. 305–336. p.

VI. AZ ÁLLAMIGAZGATÁS TERÜLETI SZERVEI

Pénzügyigazgatás szakszervei

FML VI. 101. Székesfehérvári Pénzügyigazgatóság iratai 1897–1950. 45,1 ifm.

Lásd: BKMÖL VI. 101. A fond irataiban községek szerinti bontásban található bor- és gyümölcseszeszfőzde engedélyek (így szerepel Etyek, Isztimér, Mány, Mór, Pusztavám, Vértesacsa), birtokívek (Balinka, Bakonysárkány, Etyek, Gánt, Gúttamási, Hercegfalva, Isztimér, Mór, Mány, Nadap, Pusztavám, Szár, Vértesacsa, Vértesboglár).

Elhagyott vagyontárgyak értékesítése tétel alatt elsősorban a politikai okok miatt elítéltek vagyonának elkobzására vonatkozó iratok találhatóak, s elvétele a német kitelepítettekre vonatkozó adatok is fellelhetők.

FML VI. 103. Bicskei Adóhivatal iratai 1908–1949. 3 ifm.

A Bicskei Adóhivatal iratai zömében ingatlan adásvételi ügyeket tartalmaznak Diósd, Etyek, Mány, Szár, Újbarok, Vértesacsa, Vértesboglár községekre vonatkozóan is. Az iratok évköre 1935–1944 év.

FML VI. 104. Székesfehérvári Forgalmi Adóhivatal iratai 1919–1950. 4,8 ifm.

A fond tartalmazza a forgalmi adót fizetők törzslapjai között Bakonykúti, Bakonysárkány, Etyek, Gánt, Gúttamási, Hercegfalva, Isztimér, Mór, Nadap, Pusztavám községek kimutatásait 1945-től 1949-ig. A törzslapokon feltüntetettek többek között az adófizető nevét, lakhelyét, tevékenységi körét, az üzlet székhelyét, telephelyeit, a tevékenység kezdő időpontját.

FML VI. 202. Fejér Vármegyei Gazdasági Felügyelőség iratai 1943–1949. 3,1 ifm.

Lásd: BKMÖL VI. 201. A Fejér Vármegyei Gazdasági Felügyelőség 26 dobozának 106 tétele közül csupán egyetlen tartalmaz a német nemzetiségű lakosságra vonatkozó információkat: a német tulajdonban volt ingatlanok összeírása nevű tétel, amely néhány móri ingatlanról közöl adatokat, telekkönyvi betétszám, helyrajzi szám, lac cím tekintetében. Évköre 1946.

Oktatásügyi igazgatás szakszervei

FML VI. 501. Székesfehérvári Tankerületi Főigazgatóság iratai (1891) 1936–1949 (1950). 13 ifm.

Lásd: BFL VI. 502. és BKMÖL VI. 504. A Székesfehérvári Tankerületi Főigazgatóságot az 1935. évi VI. tc. teremtette meg, megszabva hatáskörét és négy vármegyre terjedő illetékességét. A törvény értelmében a székesfehérvári tankerülethez tartozott Fejér megyén kívül Győr, Moson, Tolna és Veszprém vármegye és a két törvényhatósági jogú város, Győr és Székesfehérvár. A határköri változás akkor következett be, mikor a 4155/1949 Korm. sz. rendelet új középfokú tanügyigazgatási szervezetet hozott létre, s az új tankerületi főigazgatónak a 1210/57-1949. VKM sz. rendelet értelmében át kellett vennie mindazt a hatáskört, amelyet az addig fennálló jogszabályok a főigazgató, tanfelügyelő és a közigazgatási bizottság népoktatási albizottságának hatáskörébe utaltak. A Fejér Vármegyei Tankerületi Főigazgatóság illetékessége már csak Fejér vármegyre és Székesfehérvár városra terjedt ki.

1891-ben Székesfehérvár tankerületi székhely lett. (A Ratio Educationis még a budai, az 1883. XXX. tc. a pécsi tankerülethez sorolta Székesfehérvár középiskoláit.) Az itt működő főigazgató igazgatási és felügyeleti hatáskörébe azonban csak a gimnáziumok és a reáliskolák tartoztak, de ezek több megye: Baranya, Fejér, Somogy, Veszprém, Zala területéről. Ide tartozott a kaposvári állami, a keszthelyi, nagykanizsai, székesfehérvári, veszprémi kat. főgimnázium, a pécsi és székesfehérvári áll. főreáliskola és a sümegi községi alreáliskola.

Három iktatókönyv ad csak némi tájékoztatást a hivatal működéséről.

Az 1935. VI. tc. értelmében ez a hivatal megszűnt, átadva helyét egy új tanügyigazgatási szervnek, amelynek igazgatási és felügyeleti hatásköre minden közép- és középfokú iskolára, minden szakiskolára, tanulóotthonra és népiskolára kiterjedt négy megye és két város viszonylatában. A 4155/1949. Korm. sz. rendelettel létrehozott Fejér Vármegyei Tankerületi Főigazgatóság megnövekedett hatáskörrel, de egy megyére szűkült illetékességgel – mindössze egy évig működött, s iratanyagának terjedelme 0,5 ifm.

Itt kell megemlíteni azt is, hogy az iratanyag (93–101. doboz) polgári iskolákra vonatkozó iratokat, elsősorban az egyes iskolák magánvizsgálati anyakönyveit tartalmazza, amelyeket a községek betűrendjében találhat a kutató. Az anyag mind a négy megye viszonylatában sok érdekes adatot foglal magában. A nevelők és egyéb alkalmazottak anyagait szintén betűrendben következnek, a nevek hangzása alapján következtethetünk az esetleges német nemzetiségűekre. Az utóbbi, 6 iratfolyóméternyi anyagról darabszintű segédlet készült. A fondképző iratanyaga raktári jegyzék alapján témakörök szerint kutatható.

FML VI. 502. Fejér Vármegyei Tanfelügyelőség iratai (1893) 1935–1950. 14,9 ifm.

Lásd: BKMÖL VI. 502. Az alispáni jelentésekben állandóan tükröződő oktatásügyi adatok bizonyítják a tanfelügyelői hivatal folyamatos működését, amely az 1935. évi VI. tc. életbelépéséig a VKM közvetlen felügyelete és irányítás alatt, majd a Székesfehérvári Tankerületi Főigazgatóság alá rendelt tanügyi hatóságként működött.

Iratanyaga folyamatosan csak 1935-től van. Az anyag tárgyi rendezésén esett át, segédlet alapján, témakörök szerint kutatható. A német anyanyelvű lakosság szempontjából kiemelendő forrásanyaggal a személyi ügyek betűrendben elhelyezett iratai, valamint az egyes iskolák ügyei bírnak. Adatokat találunk Bakonykúti, Bakonyársarkány, Balinka, Diósd, Érd, Etyek, Gánt, Gúttamási, Hercegfalva, Isztimér, Mór, Nadap, Pusztavám, Szár, Újbarok, Vértesacska és Vértesboglár iskoláira vonatkozóan. Az oktatási intézmények gyűjtőívei statisztikai adatokkal szolgálnak a szintén községenként betűrendben elhelyezett oktatási intézmények működésével kapcsolatban, amelyek évköre 1947–1948.

VII. A JOGSZOLGÁLTATÁS TERÜLETI SZERVEI

Bíróságok és ügyészségek

FML VII. 2. Adonyi Járásbíróság iratai 1872–1968. 153,3 ifm.

b) Telekkönyvi iratok 1872–1968. 80,4 ifm.

Lásd: BKMÖL VII. 4. Az állag a telekkönyvi betétek, valamint a földrendezési iratok sorozatán belül az érintett német nemzetiségű települések közül egyedül Hercegfalva (Mezőfalva) község ingatlanaira vonatkozóan tartalmaz adatokat.

FML VII. 3. Móri Járásbíróság iratai 1872–1968. 37,2 ifm.

a) Büntetőpererek 1926–1944. 2,4 ifm.

b) Polgári peres és nem peres ügyek 1919–1944. 9,6 ifm.

c) Telekkönyvi iratok 1872–1968. 25,2 ifm.

A büntetőpererek állag (a) kizárólag móri büntetőügyeket tartalmaz. A polgári peres és nem peres ügyek állaga (b) zömében hagyatéki iratokat foglal magában, Bakonykúti, Bakonysárkány, Gánt, Gúttamási, Isztimér, Mór, Pusztavám, Vértesboglár tekintetében. A telekkönyvi iratokban (c) községek betűrendjében Bakonykúti, Gúttamási, Isztimér, Mór, Pusztavám telekkönyvi bejegyzései kutatható. Az iratanyag betűsoros névjegyzékeket, birtokrészlet lajstromokat is tartalmaz.

FML VII. 5. Bicskei Járásbíróság iratai 1942–1973. 31,1 ifm.

a) Telekkönyvi iratok 1942–1973. 31,1 ifm.

Az állagon belül telekkönyvi iratokat Etyek, Mány, Szár, Újbarok, Vértesacsca, Vértesboglár településekre vonatkozóan találunk. Ugyanezen községekben a sváb ingatlanok földkönyvei, a kitelepítettek, az áttelepítésre önként jelentkezők, az áttelepítésre kötelezettek, a visszamaradók névjegyzékei, a kitelepítettek adatlapjai, a visszahagyott ingatlanok jegyzékei is megtalálhatók.

FML VII. 6. Székesfehérvári Járásbíróság iratai 1872–1971. 108,25 ifm.

a) Telekkönyvi iratok 1872–1971. 108,25 ifm.

A fond a német anyanyelvű lakosság szempontjából csupán Nadap község vonatkozásában tartalmaz 7 doboznyi telekkönyvi betétet. Sem betűsoros névjegyzék, sem helyrajzi számmutató nem került a levéltár őrizetébe.

Közjegyzők

FML VII. 157. Szegheó Gyula móri közjegyző iratai 1912–1933. 1,6 ifm.

Lásd: BFL VII. 152. A móri közjegyző iratai között elsősorban móri illetékességűekre vonatkozó közjegyzői okiratok, hagyatéki iratok, hagyatéki ügykönyv, óvás segédkönyv találhatóak.

FML VII. 159. Szőke Miklós móri közjegyző iratai 1882–1927. 1,45 ifm.

A fondban az ingó, ingatlan vagyonra, az öröklés rendjére irányuló kutatások folytathatóak a közjegyzői okiratok és hagyatéki ügykönyvek tanulmányozásával.

VIII. INTÉZETEK, INTÉZMÉNYEK

Lásd: BFL VIII.

Alapfokú iskolák

A FML őrizetében a fondfőcsoportba tartozó elemi népiskolák irataiból zömében osztálynaplók maradtak fenn.

Tekintettel arra, hogy a megyébe betelepülő német anyanyelvűek többségében római katolikusok voltak, a római katolikus egyház felügyelete alatt működött az iskolák nagy része. Itt utalunk arra,

hogy a Székesfehérvári Római Katolikus Egyházmegye Levéltára történeti forrásértéket tekintve igen jelentős iratanyagot őriz erre vonatkozóan.

Figyelmet érdemel, hogy az 1945 utáni anyakönyvekben több esetben a tanulók Németországba történt kitelepítésére utaló feljegyzések is találhatóak pl. az Etyeki Római Katolikus Elemi Népiskola irataiban.

Irodalom:

Gulyás Antal: Fejér megye népoktatásának története 1944–1948. Székesfehérvár, 1999. (Fejér Megyei Levéltár Közleményei 27.)

Móra Magda: A népoktatás Fejér megyében 1945 tavaszán. In: Fejér Megyei Történeti Évkönyv 4. Székesfehérvár, 1970. 443–459. p.

Polgári iskolák

FML VIII. 406. Móri Állami Polgári Fiú- és Leányiskola iratai 1893–1948. 2,5 ifm.

A Móri Állami Polgári Fiú- és Leányiskola iratai között tantestületi jegyzőkönyvek, kimutatások, jelentések, levelezések, igazgatói iratok, személyi ügyek találhatóak. Ezenkívül 71 kötet anyakönyvi napló került a levéltár őrzetébe.

Egyéb iskolák

FML VIII. 605. Móri Római Katolikus Gazdasági Továbbképző Iskola iratai 1895–1948. 0,02 ifm.

A fond iratai között két kötet anyakönyvi napló maradt fenn.

Alapfokú szakiskolák

FML VIII. 3007. Móri Államilag Segélyezett Iparostanonc Iskola iratai 1885–1947. 0,55 ifm.

Az iskola irataiban a két kötet anyakönyvi naplón kívül haladási, mulasztási, minősítési és felvételi naplók, s iktatókönyvek is megtalálhatók.

IX. TESTÜLETEK

Céhek iratai

Lásd: BFL IX. 1.

FML IX. 35. Székesfehérvári Magyar és Német Szabó Céh iratai 1692–1872 (1884). 0,14 ifm.

A fondban a céhgyűlési jegyzőkönyvek 1728-tól 1767-ig német nyelvűek, 1768-tól magyar nyelvűek. A számadási könyvekben tisztviselők, eljárók névsora található. Ezenkívül céhgyűlési jegyzőkönyvek, tagfelvételi nyilvántartás, bizonyosságlevelek is szerepelnek az iratanyagban.

FML IX. 42. Székesfehérvári Magyar és Német Varga Céh iratai 1701–1872 (1884). 0,02 ifm.

A céh iratai között német nyelvűek a privilégiumok, és az esküformula-könyv. Ezenkívül számadások, inasnyilvántartás, bizonyítványok találhatóak a fondban.

Ipartársulatok iratai

Lásd: BFL IX. 1.

FML IX. 201. Móri Általános Ipartársulat iratai 1873–1884 (1887). 0,02 ifm.

A fondban egy kötet jegyzőkönyv található, amelyben a móri iparosok különböző megkeresései, beadványok, valamint az ezekre hozott határozatok, ill. tagnévsorok szerepelnek.

FML IX. 202. Móri Takács Ipartársulat iratai 1875–1884 (1891). 0,02 ifm.

Az ipartársulat anyagában mindössze egy kötet számadáskönyv maradt fenn. A kötetben megtalálható a Mór és Vidéke Iparostestület iparos- és segédnyilvántartása is, szakma szerint elkülönítve az iparos és segédje nevével, a belépés, s a kilépés idejével.

Ipartestületek iratai

Lásd: BFL IX. 211.

FML IX. 252. Bicske és Vidéke Általános Ipartestület (Vál és Vidéke Általános Ipartestület) iratai 1915–1949 (1951). 0,6 ifm.

A fondképző iratanyagában a munkakönyv-nyilvántartóban – Szár, Mány, Vértesboglár településekre kiterjedően – kutatható az iparos neve, születési helye, foglalkozása, iskolai végzettsége, részletes személyleírása. A tanonc-segédnyilvántartó ugyancsak ezeket az adatokat közli, valamint feltünteti a legutolsó munkahelyet, és az iparos nevét, ahol a tanonc alkalmazásban állt. Az iparosokra vonatkozó iratok iparágak szerint vannak csoportosítva, megtalálhatók köztük különböző kérelmek, engedélyek, és az ezekhez csatolt okmányok (például születési anyakönyvi kivonat, keresztlevel).

FML IX. 257. Mór és Vidéke Ipartestület iratai (1874) 1887–1949 (1950). 5,7 ifm.

Az ipartestület 1887-ben alakult. A testülethez 16 község tartozott, ebből a német nemzetiségű települések a következők: Mór, Bakonysárkány, Gánt, Pusztavám, Bakonykúti, Gúttamási, Balinka, Isztimér. A székhely Mór volt. Az iratanyagban jegyzőkönyvek, általános iratok, iparosokra vonatkozó iratok, iktatókönyvek, tagnyilvántartások, iparendélyek találhatóak. Az iparosokra vonatkozó iratok itt is tevékenységi körök szerint vannak csoportosítva, és az engedélyek, kérelmek mellett a személyes adatokra vonatkozó részletes kutatás folytatható.

Mezőgazdasági testületek

FML IX. 521. Legeltetési társulatok 1896–1950. 1,38 ifm.

A fond iratanyagában települések rendjében kutathatók a szabályzatokon, jegyzőkönyveken kívül a legeltetési társulatok névjegyzékei, amelyben megtalálható a tulajdonosok neve, címe, s a tulajdonában lévő terület nagysága. A következő, többségében német nemzetiségű településeknek maradt fenn névjegyzéke: Bakonykúti (1929.), Balinka (1922), Etyek (1928, 1931), Gánt (1929), Hercegfalva (1925), Isztimér (1928), Mány, Nadap (1927), Pusztavám (1933), Szár (1926, 1927), Vértesacska (1926, 1927, 1932, 1934, 1937), Vértesboglár (1929, 1931).

Hegyközségek iratai

FML IX. 503. Etyeki Hegyközség iratai 1947–1948. 0,02 ifm.

A hegyközség irataiban hegyközségi járulék beszédési napló és kivetési lajstrom található, amelyben a névanyag, házszám, s a földterület nagysága kutatható.

X. EGYESÜLETEK, (TÖMEG)SZERVEZETEK, PÁRTOK

Lásd: BFL X.

Politikai pártok és politikai célú társulások

A pártiratokban egyebek mellett a kitelepítésre vonatkozó jelentések, helyzetjelentések, munkabeszámolók, a telepések ügyei, s a földügyek kutathatóak.

FML X. 1. Magyar Kommunista Párt Fejér Megyei Bizottságának iratai 1945–1948. 0,9 ifm.

FML X. 3. Magyar Kommunista Párt Adonyi Járási Bizottságának iratai 1945–1948. 0,15 ifm.

FML X. 4. Magyar Kommunista Párt Móri Járási Bizottságának iratai 1945–1948. 0,1 ifm.

FML X. 5. Magyar Kommunista Párt Sárbogárdi Járási Bizottságának iratai 1945–1948. 0,18 ifm.

FML X. 7. Magyar Kommunista Párt Váli Járási Bizottságának iratai 1945–1948. 0,2 ifm.

FML X. 8. Szociáldemokrata Párt Fejér Megyei Titkárságának iratai 1946–1948. 0,09 ifm.

FML X. 10. Szociáldemokrata Párt Adonyi Járási Titkárságának iratai 1945–1948. 0,02 ifm.

FML X. 11. Szociáldemokrata Párt Móri Járási Titkárságának iratai 1945–1948. 0,02 ifm.

FML X. 12. Szociáldemokrata Párt Sárbogárdi Járási Titkárságának iratai 1945–1948. 0,02 ifm.

FML X. 14. Szociáldemokrata Párt Váli Járási Titkárságának iratai 1945–1948. 0,03 ifm.

Kulturális, népművelő és sportegyesületek

FML X. 59. Móri Polgári Olvasókör iratai 1890–1914. 0,08 ifm.

Az iratanyagban közgyűlési, ill. választmányi jegyzőkönyvek találhatók.

FML X. 821. Szári Katolikus Legényegylet iratai 1945–1946. 0,01 ifm.

A fondképző tartalmaz alapszabályt, közgyűlési jegyzőkönyveket, tagsági nyilvántartást: név, születési dátum, foglalkozás, belépés dátumának feltüntetésével.

XI. GAZDASÁGI SZERVEK

Lásd: BKMÖL XI.

Ipari üzemek és vállalatok

FML XI. 1. Zacsó és Társa Kőszénbánya Vállalat Rt. Igazgatóságának iratai 1927–1947. 0,48 ifm.

A móri szénbányát 1922-ben nyitották meg. A szénvagyon kitermelésére a jogot a Winter cég szerezte meg. A bányát 1928-ban lezárták, és csak 1932-ben nyitották meg újra. 1932 júniusában a bányát a Zacsó és Társa Rt. megvásárolta. A termelés 1944 elejéig folyt.

A fondban egyebek mellett priuszlapok, büntetési jegyzőkönyvek, bérjegyzékek és levelezés maradt fenn.

FML XI. 2. Felmayer István és Fiai Kétfestő és Kartonnyomó Rt. iratai 1849–1946. 3,08 ifm.

Felmayer István 1845-ben alapította a székesfehérvári kétfestő gyárat, amelyben később két fia is dolgozott. A gyár 1898-ban egyesült a Neunkirchenben lévő világhírű kétfestő gyárral, s a munka Székesfehérvárra összpontosult. A 20. század elején többek között Németországba, Ausztriába és Belgiumba is exportálták termékeiket. Az 1920-as évek elején nagyobb gépi beruházásokra került sor, az 1930-as évek végétől 1944-ig pedig minden viszonylatban fejlődés mutatkozott. Ezt jelezték az építkezések és a munkáslétszám növekedése. Az iratanyag 1945-ig német nyelvű.

A fondban egyebek mellett személyzeti iratok, az üzem dolgozóiról készült kimutatások, tervrajzok, a gyár történetére vonatkozó iratok, fényképek találhatók.

XIII. CSALÁDOK

FML XIII. 8. Felmayer család iratai 1836–1905. 0,02 ifm.

a) Családi iratok 1836–1905. 0,02 ifm.

Felmayer István 1845-ben alapította a székesfehérvári kétfestő gyárat, amelyben később két fia is dolgozott. A gyár 1898-ban egyesült a Neunkirchenben lévő világhírű kétfestő gyárral; a munka Székesfehérvárra összpontosult. A 20. század elején többek között Németországba, Ausztriába és Belgiumba is exportálták termékeiket.

A Felmayer család iratai között a család tagjaira vonatkozó iratok és fényképek találhatók.

FML XIII. 10. Habsburg család iratai 1860–1930. 0,08 ifm.

a) Családi iratok 1860–1930. 0,08 ifm.

Habsburg–Toscanai József Károly Lajos főherceg (József Károly főherceg vagy József Károly Lajos főherceg, németül: Erzherzog Joseph Karl Ludwig von Österreich; osztrák főherceg, magyar és cseh királyi herceg, lovassági tábornok, 1869-től haláláig a Magyar Királyi Honvédség főparancsnoka, a Magyar Tudományos Akadémia igazgatósági tagja. 1864. május 12-én vette feleségül Klotild Mária Adelheid Amália szász-koburgi és gothai hercegnőt, Lajos Fülöp francia király unokáját. Házasságkötésük után telepedtek le a Fejér megyei Alcsúton. A házaspárnak hét gyermeke született, közülük hatan érték meg a felnőttkort.

A Habsburg család iratai zömében József főherceg és felesége, Klotild szász-koburgi főhercegnő német és magyar nyelvű levelezéseit tartalmazza.

FML XIII. 14. Lamberg család iratai 1674–1933. 0,08 ifm.

c) Birtokkormányzati iratok 1674–1933. 0,08 ifm.

A Lamberg család Karintiából származó főnemesi család volt. 1755. szeptember 23-án gróf Lamberg Ferenc Antal indigenatust nyert, ezt követően lett Mór első embere. A család fő vonala 1931-ben kihalt, mellékágai ma is élnek.

A Lamberg család irataiban a Mór-Csókakő uradalomra, az uradalmi tisztartóságra, az uradalom és Mór mezőváros kapcsolatára vonatkozó dokumentumok kutathatóak. Az iratok latin és német nyelvűek. Megtalálhatók bennük az uradalmi területek térképvázlatai és terület-kimutatása is.

FML XIII. 17. Pappenheim család iratai 1871–1940. 1 ifm.

a) Családi iratok 1876–1933. 0,1 ifm.

b) Birtokjogi iratok 1871–1914. 0,02 ifm.

c) Birtokkormányzati iratok 1897–1940. 0,88 ifm.

Gróf Pappenheim Sándor Frigyes Haupt házassága révén került Iszkaszentgyörgy településre. Felesége Pészaki báró Bajzáth Valéria Eugénia, aki édesapja, Pészaki Bajzáth György halála (1869) után az iszkaszentgyörgyi kastély örököse lett.

A fond gróf Pappenheim Sándor, Pappenheim Sándorné valamint fiúk, gróf Pappenheim Siegfried levelein kívül zömében birtokkormányzati iratokat tartalmaz. Többek között uradalmi jelentések, bérjegyzékek, munkaszerződések, számadások, gazdasági helyzetjelentések kutathatóak a fondban.

FML XIII. 30. Wimpffen család iratai 1863–1948. 0,12 ifm.

a) Családi iratok 1863–1948. 0,12 ifm.

A Wimpffen család címereslevelét 1555-ben Augsburgban kapta, birodalmi és örökös osztrák lovagi nemességét 1658-ban Bécsben nyerte el. Wimpffen Eduárd birodalmi grófi rangban 1797-ben Bécsben részesült. Gróf Wimpffen Eduárd unokája, Viktor, feleségül vette báró Sina Simon Anasztázia nevű lányát, hozományul kapva az ercsi és érdi uradalmakat. Halála után fia gróf Wimpffen Szigfrid (1865–1929) lett Ercsi és a 21 ezer hold birtokosa, a Százhalombattától – Adonyig terjedő Duna-szakasszal együtt.

A fondban gróf Wimpffen Siegfried, felesége, Wimpffen Siegfriedné, valamint gyermekeik, Mária, György, Ferenc, Simon, Frigyes, Viktor, Evelin, Hedvig és János iratai találhatóak. A dokumentumok túlnyomó többsége magyar nyelvű, német nyelven csupán néhány levél maradt fenn.

XIV. SZEMÉLYEK

FML XIV. 21. Wüstringer József mérnök iratai 1804–1826. 0,07 ifm.

Wüstringer József mérnök, földmérő irataiban a levelezéseken, kérvényeken és szerződéseken kívül mérnöki számítások, munkaleírások, tervek maradtak fenn. A dokumentumok teljes egészében német nyelven készített kéziratok. Wüstringer József, Székesfehérvár fő geodétája készítette el 1826-ban a Szabad királyi Székesfehérvár városának mappája című munkát. Wüstringer József kézíratos térképeit Székesfehérvár Megyei Jogú Város Levéltára őrzi. (SZVL XV. 1.)

FML XIV. 32. Miehl Jakab kanonok iratai 1855–1898. 0,02 ifm.

Miehl Jakab, prépost-kanonok (szül. Sopronszentmárton, 1824. júl. 19.) pályája kezdetén a győri egyházmegyében szolgált, ahol 1847. július. 20-án szenteltetett föl miséspappá. 1847–1950 között segédlelkész volt, majd Kis-Boldogasszonyban lett plébános és alesperes. 1866-ban a német iskolák felügyelője és győri szentszéki ülnök, 1877-től győri tiszteletbeli kanonok és 1875–84-ig országgyűlési képviselő volt. 1879-től székesfehérvári kanonok, zsinati vizsgáló, 1882-től címzetes prépost, Fejér megyei bizottsági tag. Meghalt Székesfehérváron, 1895. febr. 1-jén.

A fond latin, német és magyar nyelvű levelezést és egyházzal kapcsolatos feljegyzéseket tartalmaz.

FML XIV. 67. Lauschmann Gyula iratai 1879–1916. 0,12 ifm.

Lauschmann Gyula (Szfvár, 1861. szept. 23 – Szfvár, 1918. okt. 8.) orvos, helytörténész. Családja osztrák származású. Doktori diplomáját 1884-ben szerezte a pesti egyetemen. Székesfehérvári letelepedését követően 1889-ben a megyei kórház alorvosa, 1891-ben tiszteletbeli főorvosként dolgozott, 1900-ban a Szent György Kórház osztályos főorvosa lett. Számos cikke, orvosi értekezése jelent meg a szaklapokban.

Lauschmann Gyula irataiban bizonyítványok, előadások és jegyzetek maradtak fenn. A dokumentumok között olvasható Fejér vármegye monográfiájának kézíratos példánya, valamint Fejér megyei községek adattára címen, rendszerint egy-két lapos községekről szóló feljegyzések találhatóak.

FML XIV. 95. Gróf Széchényi Dénesné gróf Hoyos Mária iratai 1915–1917. 0,01 ifm.

Gróf Széchényi Dénes (Horpács, 1828. szept. 7. – Gutenstein, 1892. szept. 28.) 1857. ápr. 22-én Bécsben vette feleségül Hoyos Mária grófnőt. A Fejér megyei sárpentelei birtokot gróf Széchényi Lajostól örökölte meg fia, Dénes, aki 1890-ben feleségével Somogyvárról költözött át Pentelére. Négy gyermekük született. Géza 1860-ban Horpácson, Imre 1858-ban Horpácson, Lajos 1865-ben Budapesten született, míg Viktor (lovaskapitány, Fejér vármegye és Székesfehérvár szabad királyi város főispánja, az Országos Tűzoltó Szövetség elnöke) Pozsonyban, 1871-ben.

A fond a grófnő által német nyelven írt naplót tartalmaz, amelyben 1915. március 28-a és 1917. március 16-a közötti bejegyzések olvashatóak.

XV. GYŰJTEMÉNYEK

FML XV. 4. Fejér vármegyei községek kataszteri és telekkönyvi iratainak levéltári gyűjteménye (1850) 1872–1944. 22,9 ifm.

Magyarország kataszteri felmérését az 1849. október 20-án kiadott pátens rendelte el. A földmérés elsődleges célja a földadó alapját képező ingatlanok felmérése, a tulajdonosok személyében beállott változások folyamatos nyilvántartása volt. Fejér vármegyében a kataszteri nyilvántartást a Budai Adókerület irányította. 1850. március 4-ét – nyílt parancs a földadó bevezetéséről – követően a járások székhelyein – Mór, Adony, Székesfehérvár, Bicske, Hercegfalva, mely helyett 1853-tól Sárbogárd – a járási biztosságok rögzítették a földadó megállapítása szempontjából fontos határleírásokat, a dülők, mezők leírását, a művelési ágak meghatározását, a földtermési táblázatokat és a kataszteri telekkönyveket. A kiegyezést követően a felméréseket a Budapesti Kataszteri Igazgatóság irányította, a megye területét a közigazgatási járások beosztásának megfelelően „becslő járásokba” sorolták, amelyek élén „becslő biztosok” álltak. Újabb változást az 1875. évi VII. tc. jelentett, amelynek alapján országos földadószabályozást hajtottak végre. Ekkor alakultak ki azok a kategóriák, amelyek a kataszteri tiszta jövedelmet aranykoronában rögzítették. A földadónyilvántartás rendszere az 1885. évi XXII. tc.-t követően szilárdult meg. Négy becslőjárást alakítottak ki, a mórít, a válit, a sárbogárdit és székesfehérvárit. E beosztás már nem követte a közigazgatási járások területét. Fejér megyében a kataszteri nyilvántartásokat, munkálatokat a Budapesti Kataszteri Igazgatóság és a Magyar Királyi III. Számú Helyszínelési Felügyelőség irányította.

A német anyanyelvű lakosság szempontjából leginkább a telekkönyvek, a betűsoros névjegyzékek, a birtokosok névjegyzékei, a birtokváltások jegyzékei, lakóházak kivonatai és a dülők, mezők leírásai bírnak kiemelkedő forrásértékkel. Mind a német hangzású családnevek, mind pedig a településeken belüli német utcanévek, dülőnevek nyomon követhetőek a községenként betűrendben rendezett gyűjtemény jellegű fondban. Dokumentumokat Bakonykúti, Bakonysárkány, Balinka, Diósd, Etyek, Érd, Gánt, Gúttamási, Hercegfalva, Isztimér, Mány, Mór, Nadap, Pusztavám, Szár, Újbarok, Vértesacsca és Vértesboglár települések vonatkozásában őriz a FML.

Kataszteri térképek a következő németek lakta településekről maradtak fenn. (Bakony)kúti (1883), Bakonysárkány (1883), Gúttamási (1883), Mány (1898), Mór (1883), Pusztavám (1883). Községi kataszteri birtokvázatok Bakony(kúti (1883), Balinka (1883), Gánt (1883–1965), Gúttamási (1883), Hercegfalva (1880), Isztimér (1883–1884) településekről találhatóak az intézményben.

XVII. NÉPHATALMI ÉS KÜLÖNLEGES FELADATOKRA LÉTREJÖTT BIZOTTSÁGOK

Nemzeti bizottságok

Lásd: BKMÖL XVII. 4. A községi nemzeti bizottságok irataiban volksbundisták névsora, elkobzásra ítélt ingatlanok, kitelepített svábok földterületeinek kimutatásai, németajkúak összeírásai, kitelepítés alóli mentességi kérelmek, igazolások találhatóak.

FML XVII. 11. Bakonysárkány Község Nemzeti Bizottságának iratai 1945–1948. 0,02 ifm.

FML XVII. 17. Csákvár Község Nemzeti Bizottságának iratai 1946–1949. 0,01 ifm.

FML XVII. 21. Etyek Község Nemzeti Bizottságának iratai 1945–1948. 0,02 ifm.

FML XVII. 26. Gánt Község Nemzeti Bizottságának iratai 1945–1947. 0,01 ifm.

FML XVII. 28. Hercegfalva Község Nemzeti Bizottságának iratai 1945–1949. 0,03 ifm.

FML XVII. 32. Isztimér Község Nemzeti Bizottságának iratai 1945–1948. 0,02 ifm.

- FML XVII. 42. Mány Község Nemzeti Bizottságának iratai 1945–1949. 0,03 ifm.**
FML XVII. 43. Mór Község Nemzeti Bizottságának iratai 1945–1949. 0,12 ifm.
FML XVII. 54. Pusztavám Község Nemzeti Bizottságának iratai 1946–1948. 0,02 ifm.
FML XVII. 67. Szár Község Nemzeti Bizottságának iratai 1945–1949. 0,03 ifm.
FML XVII. 75. Vértesacsa Község Nemzeti Bizottságának iratai 1946–1948. 0,03 ifm.
FML XVII. 76. Vértesboglár Község Nemzeti Bizottságának iratai 1945–1949. 0,02 ifm.

Igazoló bizottságok

Lásd: BFL XVII. 401. és BKMÖL XVII. 401. Az igazoló bizottságok irataiban a községek betűrendjében a magánalkalmazottak, közalkalmazottak, rendőrök, iparosok, kereskedők politikai megbízhatóságának felülvizsgálatához kapcsolódó nyilatkozatok, jegyzőkönyvek kutathatók.

- FML XVII. 407. Adonyi Járás Igazoló Bizottságának iratai 1945–1947. 0,8 ifm.**
FML XVII. 408. Móri Járás Igazoló Bizottságának iratai 1945–1947. 0,48 ifm.
FML XVII. 409. Sárbogárdi Járás Igazoló Bizottságának iratai 1945–1947. 0,48 ifm.
FML XVII. 410. Székesfehérvári Járás Igazoló Bizottságának iratai 1945–1946. 0,36 ifm.
FML XVII. 411. Váli Járás Igazoló Bizottságának iratai 1945–1947. 0,36 ifm.

Földigénylő bizottságok

Lásd: BKMÖL XVII. 505. A földigénylő bizottságok irataiban a svábok ingóságainak leltárai, a földigénylők összeírásai, birtokösszeírási ívek, jelentések a földreform végrehajtásáról, valamint elkobzási határozatok kutathatók.

- FML XVII. 505. Bakonykúti Földigénylő Bizottságának iratai 1945–1946. 0,01 ifm.**
FML XVII. 514. Csákvár Földigénylő Bizottságának iratai 1945–1947. 0,14 ifm.
FML XVII. 517. Diósd Földigénylő Bizottságának iratai 1945–1946. 0,03 ifm.
FML XVII. 520. Etyek Földigénylő Bizottságának iratai 1945–1946. 0,02 ifm.
FML XVII. 524. Hercegfalva Földigénylő Bizottságának iratai 1945–1946. 0,12 ifm.
FML XVII. 525. Isztimér Földigénylő Bizottságának iratai 1945–1946. 0,02 ifm.
FML XVII. 531. Mány Földigénylő Bizottságának iratai 1945–1947. 0,04 ifm.
FML XVII. 533. Nadap Földigénylő Bizottságának iratai 1945–1947. 0,05 ifm.
FML XVII. 545. Pusztavám Földigénylő Bizottságának iratai 1945–1947. 0,03 ifm.
FML XVII. 564. Szár Földigénylő Bizottságának iratai 1945–1947. 0,02 ifm.
FML XVII. 570. Vértesacsa Földigénylő Bizottságának iratai 1945–1947. 0,12 ifm.
FML XVII. 571. Vértesboglár Földigénylő Bizottságának iratai 1945–1947. 0,08 ifm.
FML XVII. 577. Gánt Földigénylő Bizottságának iratai 1945–1947. 0,01 ifm.
FML XVII. 579. Gúttamási Földigénylő Bizottságának iratai 1945–1946. 0,01 ifm.

FML XVII. 588. Mór Földigénylő Bizottságának iratai 1945–1947. 0,01 ifm.

FML XVII. 591. Újbarok Földigénylő Bizottságának iratai 1945–1947. 0,01 ifm.

XXIV. AZ ÁLLAMIGAZGATÁS TERÜLETI SZERVEI

A belügyi igazgatás és rendészet szervei

FML XXIV. 1. Magyar Áttelepítési Kormánybiztosság Székesfehérvári Kirendeltségének iratai 1945–1947. 0,24 ifm.

Lásd: BKMÖL XXIV. 1. A fondképző iratanyagában a csehszlovák–magyar lakosságcseréhez kapcsolódó jelentések, rendeletek, ügyviteli szabályzat, névjegyzékek, vagyoneleltárak találhatóak. A Csehszlovákiából érkezettek az elhagyott sváb lakóházakba telepítették, így elsősorban a többségében német nemzetiségű falvakról maradtak fenn adatok.

Földművelésügyi szakszervek

FML XXIV. 201. Fejér Megyei Földhivatal iratai 1945–1950. 52 ifm.

c) Német lakosság ki- és áttelepítésére vonatkozó iratok 1945–1950. 8,9 ifm.

Lásd: BKMÖL XXIV. 201. A Fejér megyében élő németek Németországba történő áttelepítése az országos eseményekhez hasonlóan, alig több mint két esztendő alatt zajlott le. 1945 tavaszától Fejér megyében is németellenes közhangulat uralkodott. Különösen azon falvakban, ahol jelentős volt a német nemzetiségűek lélekszáma, s ahol a II. világháború esztendei alatt zászlót bontott a Volksbund. A Volksbund der Deutschen in Ungarn községi szervezeteinek létrejötte ugyanis erőteljesen szembeállította a magyar és német lakosságot, de a Volksbundba tömörült némettség a szövetségen kívül maradt, annak ideológiájával, tevékenységével egyet nem értő német nemzetiségűekkel is konfrontálódott. Az 1938-ban megalakult Volksbund a Bakony és a Vértes falvaiban, Fejér megye gabona- és erdőövezetébe települt németesgre terjesztette ki befolyását. Négy esztendő alatt – 1939-től 1942-ig – épültek ki a Volksbund Fejér megyei szervezetei. 1939-ben Vértesacsán, 1940-ben Mórton és Pusztavámon, 1941-ben Bakonysárkányban, Bakonykútiban, Balinkán, Diósdon, Etyeken, Gánton, Hercegfalván, Isztiméren, Száron, Újbarokon, Nadapon és Vértesbogláron. A Volksbund befolyása nemcsak az említett községekben érvényesült, hanem még olyan településeken is, mint Martonvásár, ahol a német nemzetiségűek elenyésző kisebbségben voltak. Martonvásáron 1942-ben alakult meg a magyarországi németek szervezete.

A kitelepítés megkezdése előtt állandósultak az ellentétek. 1945 áprilisától folyamatosan érkeztek a telepések. 240 Székelyföldről érkezett családot telepítettek be a Váli járás német falvaiba. 105 család települt Hercegfalvára, 54 Vas megyei család érkezett Isztimérrre, Mórton mindössze 40 telepes család tartózkodott. Mindez azt eredményezte, hogy a német családokat összeköltöztették. Többen nem vállalták az embertelen körülményeket, elsősorban a szőlőművelő vidékeken, a szőlőhegyekbe, présházakba menekültek. Hercegfalva belterületén, ahol a telepések megérkezése előtt 91 német lakóházat ürtettek ki, a telepések és németek között súlyos összetűzésre került sor. A kitelepítés végrehajtására a potsdami konferenciát követően került sor. 1945. december 29-én jelent meg a magyarországi német lakosságnak Németországba történő áttelepüléséről szóló kormányrendelet. A kormányrendelettel azonos időben készítette el a megyei adminisztráció a Szövetséges Ellenőrző Bizottságnak azt az adatszolgáltatást, amely a Fejér megyében élő nemzetiségeket, így a németeket is számba vette. Az 1941. évi adatsorral közel azonos összegzést

vetettek papírra, míg 1941-ben a német falvakban 25 850, 1945 végén 23 378 volt a németek létszáma. Ez a megyei összlakosság 10,86%-a.

A Váli járásban kezdődött meg a kitelepítés, de meghatározta a falvak kijelölését az is, hogy 1945-1946 fordulóján ebben a térségben már jelentős volt a telepesek száma, s vezetőik a gyors és radikális megoldást sürgették. Különösen Etyeken, ahol a telepesek létszáma megközelítette a 800 főt. Az áttelepítés gyakorlati végrehajtásában közvetlenül részt vevők száma megközelítően 450 volt. Az áttelepítési miniszteri biztos zárlatot rendelt el, ez azt jelentette, hogy a községbe vezető utakat lezáratta, s eltávozási engedélyt sem adott ki. A mentesítési bizottság az áttelepülésre kötelezett lakosságból mintegy 7%-ot mentesített. Etyekről 3 vasúti szerelvényen 2336 lakost telepítettek ki Németország amerikai megszállási övezetébe. A kitelepítés előtt, 1946. február elején 4361 volt a népesség száma, 3577 az őslakos és 784 az Erdélyből érkezett telepes. Az áttelepítés után mindössze 2025 lakos maradt a községben. Március közepétől felgyorsult az Országos Földbirtokrendező Tanács szorgalmazta betelepítés; május közepéig újabb 701 telepes érkezett Etyekre. A Váli járás németek lakta községeiből további 3353 személyt telepítettek ki: Vértesacsáról 1626, Szárról 654, Mányról 223, Vértesboglárról 806, Újbarokról 44 főt. Gántról, a hazai bauxitbányászat egyik központjából május közepén 996 főt, a Sárbogárdi járásban levő Hercegfalváról 1299 főt, Nadaprról 241 főt telepítettek ki. Az 1946 nyaráig kitelepítettek száma 8225 fő volt.

A németiség kitelepítéséről áttérődött a figyelem a belső telepítésre. Az 1946 őszen kelt tájékoztató korántsem teljes adatsora szerint – ugyanis a belső telepítés nem zárult le – több mint 2000 telepes család érkezett Erdélyből, Heves és Nógrád vármegyéből. Móra 41, Pusztavámra 56, Hercegfalvára 196, Előszállásra 130, Nagylókra 128, Ercsibe 188, Szolgaegyházára (ma Szabadegyháza) 8, Nadapra 62, Isztimérre 79, Bakonykútiba 9, Balinkára 17, Bakonysárkányba 12, Gántra 17, Vérteskozma 34, Újbarokra 32, Szárra 100, Vértesboglára 141, Vértesacsára 308, Etyekre 507 család települt 1946 végéig. A német községekbe, szám szerint tizenkettőbe, 1092 család települt. A kimutatás ugyan nem szól a részükre biztosított házas ingatlanokról, de utalhatunk arra, hogy a családok számával azonos, korábban német nemzetiségűek tulajdonában volt lakóépületeket foglaltak el. Gánton és Vérteskozma lefoglaltak 150 lakóházat; Etyeken 580 lakóházat és 2335 kat. hold földet; Hercegfalván 359 lakóházat és 2293 kat. holdat; Mányon 19 lakóházat és 900 kat. holdat; Száron 158 lakóházat és 1878 kat. holdat; Vértesacsán 390 lakóházat és 2160 kat. holdat; Vértesbogláron 149 lakóházat és 2000 kat. holdat; Újbarokon 25 lakóházat és 121 kat. holdat. Összesen 1830 házat és 11 687 kat. hold mezőgazdasági ingatlant.

Az áttelepítéssel korántsem oldódott meg a „svábkérdés”. Egyrészt, mert a Mór és térségében élőket egyelőre elkerülte a kitelepítés első szakasza, másrészt, mert az 1947-ben kiadott kormányrendelet számba vétette az otthon maradt svábokat. Az összeírás végrehajtása ismét kitelepítéssel fenyegette őket. Etyeken 509, Hercegfalván 504, Mányon 127, Száron 689, Vértesacsán 443, Vértesbogláron 354 visszamaradt németet regisztráltak.

Közel egy esztendőn át szünetelt Fejér megyében a németek kitelepítése, s a belső telepítések hullámai is elcsendesedtek. Újabb külső tényező, a szlovákiai magyarok erőszakos áttelepítése vetette fel a németek, most már a Mór és környékén élők kitelepítését. A csehszlovák kormány, amely 1945 tavaszától a szlovákiai magyarságot kiáltotta ki bűnbaknak, az 1946-ban megkötött magyar–csehszlovák lakosságcsere-egyezményre hivatkozva jelentős számú szlovákiai magyar áttelepítését készítette elő. Ennek előfeltétele volt a németek áttelepítésének újbóli megkezdése. Megyénkben a kitelepítés második szakasza a Móri járás falvait: Mórt, Bakonykútit, Bakonysárkányt, Balinkát, Gúttamásit, Isztimért és Pusztavámot érintette. 1948 februárjától április közepéig tartott a kitelepítés. Mórról 436 családot 1349 személyt, Isztimérről 66 családot 346 személyt, Pusztavámról 154 családot 611 személyt, Bakonykútiból 11 családot 31 főt, Gúttamásiból 3 családot 9 főt, Balinkáról 16 családot 57 személyt telepítettek át Németország nagyobb részét szovjet, kisebb részt amerikai megszállási övezetébe.

Az 1948. évi áttelepítésnél már pártpolitikai és gazdasági szempontok is szerephez jutottak. Elsősorban a munkáspártokkal szimpatizálók mentesültek, s a Mór környéki szénbányákban dolgozók is felkerültek a mentesítettek névjegyzékébe. Egyébként ebben a térségben 1945 tavaszától megfigyelhető az a folyamat, hogy a volt volksbundosok az internálás, a népbírószági eljárás elől bányamunkásnak jelentkeztek. Ha számba vesszük a térségben visszamaradottakat, akkor az a szembetűnő, hogy lényegesen magasabb a számuk, mint a kitelepítetteké. Amíg a kitelepítettek száma 2403, a visszamaradottaké 5468. Bakonykútiban a németektől lefoglaltak 67 lakóépületet, 296 kat. hold földet; Bakonysárákban 93 házat, 1145 kat. hold földet; Balinkán 33 házat, 781 kat. hold mezőgazdasági ingatlant; Pusztavámon 163 házat, 3112 kat. holdat; Móron 525 lakóépületet, 5397 kat. holdat; Gúttamásiban 234 kat. holdat; Isztiméren 170 lakóépületet és 1793 kat. hold mezőgazdasági ingatlant. Két esztendő alatt, 1946 tavaszától 1948 kora nyaráig, Fejér megyéből 10 628 németet telepítettek ki.

A fond állagában a ki- és áttelepítésre vonatkozó névjegyzékeken és iratokon, valamint a vagyonelektárakon belül az összes németek lakta településre vonatkozóan található dokumentumok. A vagyonelektárak mezőgazdasági- és házas ingatlanok, továbbá ingóságok összeírásait, vagyonelektárakat tartalmaznak, több település esetében nevek szerint, betűrendben kutathatóak. A német lakosság igazolásának jegyzőkönyvei szintén településenként, nevek szerint rendezettek; s Balinkára, Etyekre, Hercegfalvára, Isztimérré, Mórra, Pusztavámra, Szárra, Újbarokra, Vértesacsára és Vértesboglárra vonatkozóan maradtak fenn adatok. A német lakosság épület- és ingatlan leltárai három község, Diósd, Nadap és Újbarok tekintetében szolgálnak információkkal.

Irodalom:

Nekem szülőházam (volt)... Szerk.: dr. Erdős Ferenc. Mór–Székesfehérvár, 1998. (Fejér Megyei Levéltár Közleményei 24.)

XXV. A JOGSZOLGÁLTATÁS TERÜLETI SZERVEI

Bíróságok és ügyészségek

FML XXV. 1. Székesfehérvári Népbírószági iratai 1945–1949. 1,9 ifm.

Lásd: BKMÖL XXV. 16. A népbírószági iratok között többségében a németek lakta települések lakosainak háborús és népellenes büntetőperai maradtak fenn. A 18 doboznyi anyagban tételszinten, személyek és települések alapján lehet kutatni, ill. egy kötet névmutató is megtalálható a fondban.

FML XXV. 2. Székesfehérvári Néppügyészség iratai 1945–1948. 1,08 ifm.

Lásd: BKMÖL XXV. 23. A néppügyészség iratai között a többségében németek lakta települések lakosainak büntetőperai találhatóak. Névmutató segíti a kutatómunkát.

XXXIII. KÜLÖN INTÉZKEDÉSSSEL LEVÉLTÁRBA UTAL IRATOK

Állami anyakönyvi másodpéldányok és anyakönyvekkel kapcsolatos iratok

Lásd: BFL XXXIII. 1.

FML XXXIII. 7. Bakonykúti Anyakönyvi Kerület iratai 1951–1966. 0,06 ifm.

a) Anyakönyvek 1951–1966. 0,03 ifm.

b) Utólagos bejegyzések 1955–1966. 0,03 ifm.

Bakonykúti anyakönyvi bejegyzései 1951 előtt és 1967 után Isztimér település anyakönyvi irataiban találhatóak.

FML XXXIII. 9. Balinkai Anyakönyvi Kerület iratai 1951–2007. 0,15 ifm.

a) Anyakönyvek 1951–1977. 0,12 ifm.

b) Utólagos bejegyzések 1955–1976, 1991–2007. 0,03 ifm.

Balinka 1951 előtti anyakönyvi bejegyzései Isztimérenél kutathatóak, 1977–1980-ig pedig Bodajk község anyakönyvében találhatóak.

FML XXXIII. 29. Etyeki Anyakönyvi Kerület iratai 1895–2007. 1,22 ifm.

a) Anyakönyvek 1895–1980. 1 ifm.

b) Utólagos bejegyzések 1895–2007. 0,22 ifm.

FML XXXIII. 34. Gánti Anyakönyvi Kerület iratai 1895–2007. 0,72 ifm.

a) Anyakönyvek 1895–1980. 0,56 ifm.

b) Utólagos bejegyzések 1895–2007. 0,16 ifm.

FML XXXIII. 36. Gúttamási Anyakönyvi Kerület iratai 1951–1965. 0,05 ifm.

a) Anyakönyvek 1951–1964. 0,04 ifm.

b) Utólagos bejegyzések 1955–1965. 0,01 ifm.

1951 előtt Isztimér község anyakönyvei tartalmazzák Gúttamási anyakönyvi adatait IS. Az 1965. évtől Gúttamási anyakönyvi bejegyzései Kincsesbányánál találhatóak.

FML XXXIII. 41. Isztiméri Anyakönyvi Kerület iratai 1895–2007. 0,74 ifm.

a) Anyakönyvek 1895–1980. 0,64 ifm.

b) Utólagos bejegyzések 1941–2007. 0,1 ifm.

FML XXXIII. 56. Mányi Anyakönyvi Kerület iratai 1895–2007. 0,82 ifm.

a) Anyakönyvek 1895–1980. 0,64 ifm.

b) Utólagos bejegyzések 1895–2007. 0,18 ifm.

FML XXXIII. 58. Mezőfalva (Hercegfalva) Anyakönyvi Kerület iratai 1895–2007. 2,02 ifm.

a) Anyakönyvek 1895–1980. 1,8 ifm.

b) Utólagos bejegyzések 1955–2007. 0,22 ifm.

FML XXXIII. 63. Móri Anyakönyvi Kerület iratai 1895–2007. 4,38 ifm.

a) Anyakönyvek 1895–1980. 4 ifm.

b) Utólagos bejegyzések 1895–2007. 0,38 ifm.

FML XXXIII. 64. Nadapi Anyakönyvi Kerület iratai 1895–2007. 0,44 ifm.

a) Anyakönyvek 1895–1970. 0,36 ifm.

b) Utólagos bejegyzések 1895–1971, 1992–2007. 0,08 ifm.

1971-től 1980-ig Velencénél található a nadapi anyakönyvi bejegyzések.

FML XXXIII. 78. Pusztavámi Anyakönyvi Kerület iratai 1895–2007. 0,78 ifm.

a) Anyakönyvek 1895–1980. 0,6 ifm.

b) Utólagos bejegyzések 1895–2007. 0,18 ifm.

FML XXXIII. 97. Szári Anyakönyvi Kerület iratai 1895–2007. 0,7 ifm.

a) Anyakönyvek 1895–1980. 0,52 ifm.

b) Utólagos bejegyzések 1895–2007. 0,06 ifm.

Újbarok település anyakönyvi bejegyzései 1950-től Szár anyakönyveiben találhatóak, a korábbi időszakban Felcsút anyakönyvei tartalmazzák e népesség anyakönyvi adatait.

FML XXXIII. 107. Vértesacsai Anyakönyvi Kerület iratai 1895–2007. 0,81 ifm.

a) Anyakönyvek 1895–1980. 0,64 ifm.

b) Utólagos bejegyzések 1895–2007. 0,17 ifm.

FML XXXIII. 108. Vértesboglári Anyakönyvi Kerület iratai 1895–2007. 0,62 ifm.

a) Anyakönyvek 1895–1980. 0,52 ifm.

b) Utólagos bejegyzések 1895–1977, 1991–2007. 0,1 ifm.